

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Slægt og minder

Middelfart Venstreblads Bogtrykkeri

Slægt og minder

Ved

Laurids Larsen

Udgivet af

Fred. Rasmussen og Laurids Larsen

1940

DER er et gammelt sagn om, hvorledes det gik til, da Northumberland blev omvendt fra hedenskab til kristendom.

Grundtvig har genfortalt det, og i hans fortælling lyder det saaledes:

Kong Edvin havde kaldt sine høvidsmænd sammen for at høre deres mening, nu han havde besluttet at gaa over til den nye lære, og en af dem sagde da:

»Jo, konge, kan den ny lære give nogen sikker kundskab om evigheden, da er den al ære værd; ti livet her i verden ser ud for mine øjne, ligesom naar en spurv flyver ind ad den ene dør og ud ad den anden, gennem hallen, hvor du sidder til højboards med dine stormænd og sidder lunt ved baalet paa arnen, medens det regner og sner og stormer derudenfor. Spurven har det godt nok, mens den flyver igennem; men det er kun et øjeblik, og lige saadan gaar det med os, som ikke ved, hvor vi kom fra, og hvor vi skal hen.«

Denne gamle høvidsmand giver i sit billedsprog en skildring af det korte spand af tid, et menneskeliv rækker over. Det er, siger han, at ligne ved en spurv, der flyver igennem en gildeshal — ind ad den ene dør og ud ad den anden. Og for mange mennesker er livet langt fra en flugt igennem en varm og oplyst gildeshal.

Mere eller mindre maa vi alle være ude, hvor det regner og sner og stormer; men et øjeblik er menneskelivet, som han siger, naar det ses i forhold til de hensvundne aartusinder. Dette øjeblik, et menneskes korte liv og virken her paa Jorden, søger vi gerne at udstrække og ligesom forlænge ved hjælp af mindet, indtil tavsheden og forglemmelsen efterhaanden overmander de maaske ganske spæde minder, der har overlevet den døde.

Spurven er fløjet igennem hallen, hvor dens flugt kunde

følges ved arnens lys, nu er den ude af døren, og mørket slaar sammen om den.

Denne mindets kamp mod forglemmelsens mørke er det, franskmanden Jules Romain har skildret i sin mærkelige bog: »En Mand gik hen og døde«. I denne bog er mindet lagt paa undersøgelsesbordet, det bliver vendt og drejet og analyseret, resultatet er, at bogens mand, der har levet ensomt og uanset blandt sine naboer og husfæller, pludselig samler alles interesse og tanker om sig. Ja, han behersker dem, de kan ikke komme uden om ham, og det kom, fordi han — gik hen og døde. Men det er kun som en ild af straa, den er hurtig tændt og hurtig udbrændt.

Snart er mindet om den døde forflygtiget. En eller anden af dem, der har kendt lidt til ham, kan maaske engang imellem overraskes ved, at hans tanker strejfer den døde mand. Et eller andet i hans sjæleliv har paa en uforklarlig maade vendt sig i denne retning. Vedkommende søger saa at klare sine tanker.

Naa, siger han maaske, hvad er det nu, jeg kommer til at tænke paa?

Jo, det er den mand, der gik hen og døde i foraaet — — hvad var det nu, han hed?

Han kan ikke komme paa navnet, prøver forskellige, men kan ikke finde det, han føler er det rigtige. Det ender med, at han let irriteret siger til sig selv: Nej, nu vil jeg virkelig tænke paa noget andet.

Naar der nu her forsøges paa at fortælle lidt om slægt og venner fra længst forsvundne dage, saa skulde det være et forsøg paa at puste til arnens baal, saa der kunde falde lidt lys over svundne tiders mennesker og deres virken, et arbejde for at hindre, at forglemmelsens mørke slaar sammen om dem. Det siger sig selv, at der ikke er store og mærkelige ting at fortælle om disse jævne bondeforhold; fattigt og ringe vil det nok synes, hvad der her kan fortælles om slægt og gamle tider; men

Af kilderne smaa
kan blive en aa,

og af enkeltheder dannes dog billedet, og jeg vil haabe, at de

enkelte træk, der her kan fortælles om denne eller hin, maa sammenføje sig til et billede af vedkommende.

Det er ikke et nøjagtigt fotografisk billede, det udelukker tid og omstændigheder.

Jeg vil snarere ligne det ved en frihaandstegning, der svagt skitserende antyder personligheden.

Saa vil der vel nok være delte meninger om, hvad der rettelig hører med til en saadan tegning. Men baade lys og skygge er nødvendige i det gode billede; det gælder kun om, at de med troskab og kærlig forstaaelse er arbejdet sammen til en harmonisk enhed.

Skulde nogen finde, at der her er berørt ting eller fortalt om begivenheder, som uden skade kunde have været forbi gaaet — efterladt uden for døren i mørket —, saa er det, fordi jeg mener, at ogsaa skyggerne hører med til et virkelighedstro billede.

Mads Sørensen, Maren Hansdatter og deres børn.

NAAR jeg nu her vil fortælle lidt om min fædrene slægt og de forhold og tider, hvorunder de levede og virkede, saa har jeg delt denne min fortælling i tre dele eller afsnit, og disse slægtsdele eller grupper har jeg nævnt som: Søren-slægten, Jørgen-slægten og Kærbyfamilien. De er paa ingen maade skarpt afgrænsede. En og anden, som er nævnt under Søren-slægten, kunde lige saa vel henføres under en af de andre grupper og omvendt. Grænserne er flydende, de gaar over i hinanden. Om hensigtsmæssigheden af denne inddeling kan der siges meget baade for og imod, at den er mangelfuld, indrømmer jeg gerne.

Søren slægten kan følges tilbage i tiden til ca. 1700. 1736 var der en selvejerbonde i Baaring, der hed Mads Sørensen, han var min tip-tipoldefar, og hans sønnedatter blev gift med min oldefar. Men spørges der saa: Hvem var Mads Sørensen? Saa er jeg lidt i forlegenhed med svaret. Da han 1736 faar skøde paa en bondegaard i Baaring, nævnes han

i skødet som skrædder Mads Sørensen i Baaring. Hans fødested og hans forældre kan jeg ikke med bestemthed udpege. Han døde 1762, men der findes ingen aldersopgivelse i kirkebogen, saa det vides ikke, naar han er født.

To sønner og tre døtre overlevede ham; men der var ingen fødte og faldne til formynderskabet for dem nærmere end tre morbrødre og en mosters mand. Den ene morbroder var gift med en søster til Mads Sørensen.

Dette viser formentlig, at han enten har været den sidste af en slægt eller fra et ret fjernt sogn.

Naar jeg saaledes sidder og overvejer, hvad der vides om Mads Sørensen, saa er der meget, der sætter fantasien i bevægelse.

Hvad enten jeg ser hen til hans ukendte forfædre eller hen over hans efterslægt, fristes jeg atter og atter til at spørge: hvorfor og hvorledes? Dog paa slige spørgsmaal faas intet svar. Derfor vender jeg mig mod det, der ligger ret vel oplyst, hans livsgerning som bonde i Baaring.

Der er slet ingen tvivl om, at han fuldtud har udfyldt sin plads som saadan; meget mere maa det siges, at han sikkert har været blandt de førende og ledende. Det er nævnt, at han var selvejerbonde i Baaring allerede 1736.

Dette aar køber han nemlig af major Valchendorff til Billehave en mindre gaard, der sikkert har ligget syd-vest i Baaring by. I matriklen af 1688 har den nr. 17, dens hartkorn var 2 td. 4 skp. 3 fdk. 1 alb., og den beboedes da af Laurs Hansen, dennes formand i gaarden var Laurs Heirresen. I Fynske landstings skøde og pantebog Nr. 15 findes Mads Sørensens skøde S. 5466. Det er dateret 14. Jan. 36, og det hedder deri, at Sælgeren »alt haver bekommet fuldkommen erstatning i alle maader«.

Om Mads Sørensen har boet i gaarden, vides ikke. Har han boet der, har det rimeligvis kun været til 1738. Da bliver han nemlig gift, og nogle faa aar senere vides det bestemt, at han er fæster af en anden gaard i Baaring, der havde 11 td. 1 skp. 3 fdk. 1 alb. hartkorn. Ja, egentlig var det nu to gaarde. I matriklen af 1688 havde de nr. 3 og 4. Nr. 3, den nuværende Rankelsgaard, havde 7 td. 1 skp.

2 fdk. 1 alb. og nr. 4, som var en »ødegaard«, 4 td. og 1 fdk.

De havde begge hørt under det kongelige ryttergods og blev ved auktionen 1719 købt af borgmester Andreas v. Bergen i Odense, som den 17. Jan. 1727 skødede dem til præsten i Brenderup, hr. Anders Hvid.

Fra ham er de formentlig gaaet over til Holsegaard. Hans Bryde, der døde 1751, havde faaet dem med denne gaard ved skøde af 11. Juni 1745 af cancelliraad Hans Bruun. Efter Hans Brydes død gik nr. 3 sammen med Holsegaard over til Jacob Wedel, der blev gift med hans enke.

Derimod havde Mads Sørensen 1750 købt den »øde gaard«, nr. 4, af Hans Bryde. Nu var han altsaa ejer af 2 gaarde i Baaring og fæster af den tredie.

Men han er endnu ikke naaet frem til den endelige ordning af sine ejendomsforhold, det vendes der senere tilbage til.

I denne opholdspause, hvad hans ejendomshandeler angaar, vil vi se lidt paa hans øvrige rent menneskelige forhold.

Det er nævnt, at Mads Sørensen blev gift 1738. Derom fortæller Asperup kirkebog: »Mandag d. 21. April 1738 troloves ungkarl og gaardmand i Baaring, Mads Sørensen, og pigen Maren Hansdatter værende hos Hans Hansen i Asperup. De var ikke hinanden for nær besvogrede eller beslægtede. Nærværende ved trolovelsen: Jørgen Nielsen i Baaring, Jørgen Jensen, Lars Hansen, Anders Hansen og Rasmus Madsen.«

Mads Sørensen og hans hustru blev viede Onsdag den 22. Oktbr. 1738.

Maren Hansdatter var datter af gaardmand Hans Nielsen og Anne Pedersdatter i Asperup. Hendes fødegaard var sognets største. Ved matrikuleringen 1688 havde den 12 td. 6 skp. 2 fdk. hartkorn og beboedes af Jens Sørensen. Den kaldes nu Ringstedgaard, og slægten har boet der til 1931.

Maren Hansdatter var født 1710. Hun havde 5 brødre og 3 Søstre:

Anders Hansen, født 1702.

Lars Hansen, f. 1703.

Peder Hansen, f. 1705.

Gertrud Hansdatter, f. 1706.

Mette Hansdatter, f. 1708.

Anne Hansdatter, f. 1712.

Peder Hansen, f. 1715.

Niels Hansen, f. 1717.

Mette var gift med gaardmand Hans Hansen, og det var i deres hjem, Maren opholdt sig, da hun blev gift med Mads Sørensen, og en søster til denne blev senere, i 1751, gift med Peder Hansen. Hun hed Karen Sørensdatter. De fik deres hjem i Baaring.

To af de andre brødre, Anders og Niels, fik ogsaa fæstegaarde her. Anders Hansen boede i en gaard, der laa syd for landevejen, øst i Baaring by. I matriklen af 1688 har den nr. 12, hartkorn 5 td. 3. skp. 1 alb. og beboes da af Jørgen Laursen. Niels Hansen har sikkert beboet den gaard, der nu kaldes Baaring Damgaard. Begge disse gaarde var saakaldte »kommunegaarde«, d. v. s. fæstere under Vends herreds præster.

Endelig betragter jeg det som givet, at Peder Hansen var fæster til sin svoger, men det kan vi se lidt nøjere paa senere.

Maren Hansdatter og hendes mand var altsaa knyttede til Baaring og Asperup med stærke slægtsbaand, men det var baand, der ikke blot var stærke, men ogsaa styrkende. Naturligvis var alle disse nære og anselige slægtskabsforbindelser en støtte for de unge ægtefolk, der nu skulde begynde deres livsgerning i det nye hjem. Det var jo nærmest Marens slægt, der boede rundt omkring dem; men som allerede antydet har Mads Sørensen vistnok fuldtud været dem jævnbyrdig.

Han havde jo vist ogsaa før sit ægteskab, at han kunde staa paa egne ben.

Vel kendes Mads Sørensens forældre ikke, men der er en del, der tyder paa, at det var slægtninge af ham, der boede i den gaard, der nu kaldes Baaring Lykkegaard.

Denne gaard var i aarene 1688—1791 den største gaard i byen. Dens hartkorn var da ca. 11 td. Ingen af de andre gaarde havde i dette tidsrum 8 td. hartkorn. 1688 hed fæste-

ren Mads Rasmussen, og hans formand hed Rasmus Mortensen, det er jo rimeligvis hans fader. Mads Rasmussens søn og eftermand er vist den Rasmus Madsen, der er vidne ved Mads Sørensens troløvelse, og jeg vilde slet ikke blive overrasket, hvis de var slægtninge. Han døde 1746, 67½ aar gammel. Hans søn og efterfølger i gaarden hed ogsaa Mads Rasmussen, født 1714, død 1763 — og underskriver flere gange sammen med Mads Sørensen paa familiedokumenter. Hans hustru var Marie Pedersdatter, der efter sin mands død ægtede Jørgen Olsen fra Aulby mølle. Han døde 1801 og var anden gang bleven gift med Gertrud Marie Nielsdatter, som bragte gaarden til Niels Sørensen ved at blive gift med ham d. 8. Juni 1805. Denne var Mads Sørensens Sønesøn. Efter denne lille afbrydelse fortsættes beretningen om Mads Sørensens ejendomshandeler.

Den 10. Marts 1754 sælger han til Jacob Wedel, Hølsegd., sine to gaarde i Baaring, altsaa den gaard, der var købt fra Billehave 1736, og den »øde gaard«, som han 1750 købte af Hans Bryde.

Prisen var 650 Rd. courant, og det bemærkes, at den førstnævnte gaard var beboet af Peder Hansen.

Dagen efter, den 11. Marts, faar Mads Sørensen af Jacob Wedel skøde paa »den gaard, han iboer og har haft i fæste (hartkorn 7—1—2—1) undtagen et af Rasmus Rasmussen Lund beboet hus paa grunden, for 700 Rd. courant mønt, kun at det unge mandskab, som har fyldt 9 aar, efter forordningen hører under Hølsegaard«.

Det var altsaa et mageskifte, der foregik, og begge parter har nok haft fordel deraf.

For Mads Sørensens vedkommende ses det straks, at han faar en større samlet ejendomsgaard uden større pengeudlæg; ganske vist giver han saa ogsaa afkald paa sine fæstetigheder. Men der er vist ogsaa andet, der har tilskyndet ham til byttet.

Hans søster var 1751 bleven gift med svogeren, Peder Hansen, og de har siddet som »beboere« i den lille gaard. Nu bliver det hele nok ordnet saaledes, at Jacob Wedel slaar den »øde gaard« og den lille beboede gaard sammen, og denne

ejendom faar Peder Hansen i fæste. Dette bekræftes ved, hvad der vides fra anden side. I en gammel fortegnelse over gaardene i Baaring fra 1786 staar Peder Hansen opført som fæster af en gaard, der laa vest for strandvejen, just der hvor Mads Sørensens øde gaard formentlig har haft sit jordtilliggende.

Fra 1791 haves en fortegnelse over »velbyrdige hr. krigsraad Wedels bønder i Baaring«. Her nævnes Peder Hansen som fæster af en gaard med 6 td. 5 skp. 1 fdk. hartkorn. men dette er nøjagtig det samme hartkorn, som Mads Sørensens 2 ejendomsgaarde havde. Alt bekræfter den fremsatte antagelse, og det forstaas let, at Mads Sørensen kunde ønske at hjælpe sin svoger og søster til denne gode fæstegaard. Lad mig med det samme sige, at grundstammen til det nuværende »Dyrehøj« er denne gaard.

Mads Sørensens to sammenlagte gaarde.

En senere ejer, Claus Pedersen, flyttede gaarden fra strandgyden hen til Dyrehøjsbakken, som kendes af de fide fynboer, og hvorfra man ser milevidt ud over det frodige og skønne Vestfyn, med Sønderjyllands svajede kystlinie i baggrunden, hvor Skamlingsbanken, danskhedens var-tegn, rager op over alt andet.

Nu var Mads Sørensen altsaa ejer af sin tidligere fæstegaard. Gaardens ejendomsforhold fra 1719 er oplyst, her skal kun tilføjes lidt om fæstere før dette aar.

1688 hed fæsteren Rasmus Simonsen, og hans formand hed Anders Olufsen. 1718 var en Anders Rasmussen fæster, og det er muligt, at Mads Sørensen følger umiddelbart efter ham.

Fra hans fæstertid er bevaret følgende ansøgning:

Stormægtigste og Allernaadigste

Kiere Herre og Konge!

Min allerunderdanigste Begiering er, at mig allernaadigst maatte vorde tilladt at faa af Landmaalings Arkivet Extract af Land-Maalingen over min i Boende Gaard saavel som over den Der til henlagte øde gaard. Beboeren af min iboende gaard var i Land-Maalingens Tid Rasmus Simonsen og af den øde Rasmus Stephansen. Nummerne vare uden Tvivl No. 3 og 4 i Hinds-

gagels Ampt i Fynhs Wends Herred i Asperup sogn i Baaring Bye. Jeg er Hans Maits, min Allernaadigste kiere Herres og Konges

allernaadigste og ringeste Tiener

Mads Sørensen.

Baaring d. 10. Juny 1749.

Svaret fra landmaaling arkivet er paaført ansøgningen. Mads Sørensens underskrift paa denne ansøgning viser, at han skrev en fast og smuk haandskrift. 10 aar senere viser hans underskrift paa andre dokumenter, at han allerede er præget og tynget af aarene.

Mads Sørensens Skrift 1749

Hans skrift er bleven mere spids og vakkende.

Mads Sørensens og Maren Hansdatters samliv blev ikke langt. Kun 23 aar. Hun døde først og blev begravet den 17. Juni 1761. Den 19. April aaret efter fulgte han hende. Han havde siddet i uskiftet bo efter kgl. bevilling; der blev nu, d. 24. Maj 62, afholdt skifte efter ham og hans hustru.

Skifteforvalteren, amtmand Simonsen paa Erholm, mødte i Baaring ved sin fuldmægtig Dankvard Møller.

»Og«, hedder det, »da de blev umyndige med formynderen først forsynede, og siden at ingen findes, der kunde paatage sig disse børns formynderskab nærmere end som deres 3de morbrødre og en mosters mand, saa paatog sig for Søren Madsen at være hans curator for at paase hans tarv og nytte i alle maader; hans mosters mand, Hans Hansen i Asperup, var mødt og tilstede, og børnenes morbroder og fasters mand, Peder Hansen her af Baaring, paatog sig at være formynder for den yngste søn, Hans Madsen. — Anders Hansen i Baaring, ligeledes morbroder til børnene, var ligeledes tilstede og paatog sig at være formynder for Ane Madsdatter, og Niels Hansen i Baaring, ligeledes morbroder til

børnene, blev antaget til formynder for den yngste datter, Maren Madsdatter. Anders Hansen, hospitalsbonde i Veirup, som har den ældste datter (til ægte), var ogsaa tilstede«.

Børnenes arv var:

drengene hver 500 Rigsdaler,

pigerne hver 250 Rigsdaler.

Søren Madsen overtog gaarden.

Ved deres død efterlod de sig altsaa 5 børn:

Anne Dorthea Madsdatter, 23 aar.

Søren Madsen, 20 aar.

Ane Madsdatter, 18 aar.

Hans Madsen, 8 aar.

Maren Madsdatter, 12 aar.

Anne Dorthea blev døbt 14. Søndag efter trint. 1739. Hun var allerede gift, da forældrene døde. Efter hendes første mands død blev hun 2den gang gift med Hans Rasmussen i Kærbyholm, og den dag i dag beboer deres efterslægt gaarden dér.

Ane Madsdatter er født 1744. Hun blev senere gift med Neder Hans Andersen, gaardmand i Baaring. De var søskendebørn, idet hans far er den Anders Hansen, der er nævnt foran, broder til Mads Sørensens hustru.

Maren Madsdatter er født 1750. Hun blev gift med Simon Jørgensen fra Risum. Simon var den ældste af de »7 Risumbrødre«, som senere bliver omtalt.

Hans Madsen træffes længere frem i tiden som gaardmand i Brangstrup.

Søren Madsen er født 1742. Han overtog fødegaarden og blev gift med Maren Nielsdatter fra Baaring. De havde 7 børn, 4 sønner og 3 døtre, der overlevede dem:

Mads Sørensen,

Niels Sørensen,

Lars Sørensen,

Jørgen Sørensen,

Karen Sørensdatter,

Maren Sørensdatter,

Ane Margrethe Sørensdatter.

Naar der i det efterfølgende tales om »Søren slægten«, saa er det nærmest disse mennesker: Mads Sørensen, hans børn og børnebørn, der tænkes paa, og som jeg atter og atter

vil komme tilbage til. Men allerede her maa jeg særligt nævne to navne, fordi de hører til inderkredsen af min nærmeste familie. Det er to af Søren Madsens døtre:

Karen Sørensdatter, som blev gift med en af de »7 Risumbrødre« — Anders Jørgensen hed han. De boede i den nordøstligste gaard i Baaring. Efter hans død blev Karen gift med hans brodersøn, Jørgen Hansen, og

Maren Sørensdatter, som blev gift med selvejergaardmand Niels Laursen i Kærby, min oldefar, de havde en søn, Laurs Nielsen, og to døtre, Karen Nielsdatter og Maren Nielsdatter.

Efter denne lille oversigt over, hvad jeg har kaldt »Søren slægten«, vil jeg gerne, saa godt jeg formaar, dvæle lidt ved slægtens enkelte medlemmer.

Jeg vil forsøge at tage dem ganske tvangfrit og naturligt og fortælle om de overleveringer fra dem og fortællinger om dem, der er kommen mig for øre.

Om flere véd jeg saa godt som intet, om nogle lidt og om enkelte mere.

Men jeg har det haab, at de stikprøver, det er mig muligt at tage af slægten, vil, naar de opmærksomt sammenholdes, danne et grundlag, ud fra hvilket det ikke kan være helt umuligt at faa et hovedindtryk af slægtens karaktertræk, dens evner og følelser.

Til en begyndelse vender jeg tilbage til Søren Madsen og Maren Nielsdatter.

Han blev konfirmeret 1757. Hans konfirmationskarakter var »god«.

Han var jo kun 20 aar, da faderen døde, og han maatte overtage ledelsen af arbejdet i gaard og mark. Alle de hjemmeværende søskende var yngre.

Selvfølgelig var det en stor hjælp og støtte for ham, at de tre morbrødre Peder, Anders og Niels Hansen boede saa at sige rundt omkring ham og daglig kunde yde ham raad og bistand.

Efter nogle aars forløb blev Søren Madsen gift med Maren Nielsdatter. Hun var datter af selvejer Niels Povlsen i Baaring. Foruden Maren havde han to døtre, Margrethe, der var gift med selvejer Jørgen Jørgensen, og Karen, der 1775 end-

nu var ugift, samt en søn, Jørgen Nielsen, der overtog gaarden. Den 20. Marts 1775 giver Søren Madsen afkald paa fædrene og mødrene arv saavel til sin svigerfader, Niels Povlsen, som til sin svigerbroder, der har gaarden. Han havde tidligere faaet en medgift paa 400 rgd. Omtalte Jørgen Nielsen er født 1742. Maren Nielsdatter er født 1743.

I faderens testamente hedder det om den da ugifte datter:

»Karen skal have sin arv, 400 Rgd., udbetalt, naar hun ved Guds forsyn træder udi ægteskab, samt en forsvarlig seng til 24 Rgd. værdi, samt et bryllup, som hendes søskende har faaet. Hun skal have sin egen kiste, som er en blaamalet egekiste med hendes navn paa, item en klædning til 20 Rgd., hvilket alt min søn, Jørgen Nielsen, skal udrede og forskaffe hende.«

Gaarden, Niels Poulsen ejede, er nuværende matr. nr. 18 a. I matriklen af 1688 havde den nr. 22. Den ejedes dengang af assessor Morten Michelsens arvinger. Denne var en tid ejer af 3 herregaarde: Købeskov, Ørritslevgaard og Dallund. I følge sagnet skal han have spillet det hele bort, saa den vindende blot af naade lod hans børn beholde »Købeskov« i Veflinge sogn. Han døde vistnok 1683.

1710 hører gaarden i Baaring under »Harritslevgaard« og pantsættes da af kommandørkaptejn Hans Lassen til Peder Hovenbech som delvis sikkerhed for et laan paa 600 rgd. Ved denne lejlighed nævnes Poul Jørgensen som fæster af gaarden, og han er vistnok fader til Søren Madsens svigerfader Niels Povlsen. Denne gaard hørte nu under »Harritslevgaard« i en aarrække. Men den 19.—2.—1747 overdrager fru obrist-løjtnandinde Agedom den til selvejer Jørgen Jørgensen i Baaring. Denne eller en senere Jørgen Jørgensen sælger den 1760 til fæsteren Niels Povlsen. Denne skøder den 1775 til sin søn, ovennævnte Jørgen Nielsen, der 1806 overdrager den til sin svigersøn Niels Nielsen fra Ringstedgaard i Asperup. Dennes svigersøn, Hans Andersen fra Kærbyholm, er den næste ejer af gaarden og efterfølges som saadan af sin svigersøn: kreditforeningsdirektør Niels Hansen, der døde 1935. Hans hustru, Maren Hansen, lever endnu og er trods sine 95 aar aandsfrisk og livlig interesseret i tidens rørelser. Hendes oldefars fader er Niels Povlsen og Povl Jørgensen rimeligvis dennes fader.

Han har haft sin gaard i fæste i mange aar, før han bliver selvejer. Allerede 1749 er han gaardmand i Baaring, han køber da et hus i byen af sognepræst Johan Rasch Aarhus i Asperup. Den Jørgen Jørgensen, der 1760 sælger Niels Poulsen gaarden, er hans svigersøn; men den Jørgen Jørgensen, der 1749 har købt den af fru Aagedom, er formentlig fader til Niels Povlsens svigersøn. Det ser ud til, at svigersønnen egenhændigt har udfærdiget skødet til sin svigerfader. I saa tilfælde er han et unikum af denne tids bønder. Det er ogsaa ganske enestaaende, at en ung bondegaardmand, kun ca. 21 aar gammel, kan sælge sin svigerfader en gaard og sælge den uden nogen kontant udbetaling. Denne mærkelige mand maa have haft sit hjem i Baaringgaard. Det viser ejerfortegnelsen for Baaring by af 1786, og jeg vil antage, at det var ham, der ved sine ejendomshandler omskabte den fra en lille til en stor bondegaard. Asperup Kirkebog fortæller, at gamle Jørgen Jørgensen, selvejergaardmand i Baaring, døde d. 2. Jan. 1816, 75 aar gammel. Da var Thorup præst i Asperup, og de gamle fortællere berettede, at da rygtet om Jørgen Jørgensens død naaede præstegaarden, lod pastor Thorup sig i den første overraskelse henrive til at sige: »Det vil jeg, Gud forbande mig, se, før jeg tror det.«

Der er ingen andre gaarde i Baaring, der som Baaringgaard er omspunden af gamle fortællinger og gammel overtro — om rige mænd og rige enker og om aarsagen til rigdommen i gaarden. I Evald Tang Kristensens æresbog fortælles der om forsvoren gaardmands begravelse. Denne fortælling blev af gamle fortællere henført her til.

Det aabne brev eller skøde, hvormed Jørgen Jørgensen sælger sin svigerfader gaarden, har en mærkelig privat karakter, Mads Rasmussen, Lykkegaard, og Mads Sørensen, Rankelsgaard, underskriver som vidner; men først d. 29. Oktbr. 1766, 6 aar senere, bliver det tinglæst ved fynske landsting.

Denne Jørgen Jørgensen'ske slægt kunde nok friste til en nøjere undersøgelse, men det ligger uden for denne bogs rammer; kun vil jeg gerne tilføje, at i naboegaarden, Kalund-

gaard, døde der 1845 en aftægtsgaardmand Jørgen Jørgensen, 71 aar gammel. Hans hustru hed Kirstine og var kun 16 aar, da hun blev gift. De havde 5 børn. Et af disse var en Jørgen Jørgensen; han døde samme aar som sin fader — »sparket ihjel af en hest«.

Disse to antager jeg er søn og sønnesøn af Niels Povlsens svigersøn, og de var ved slægtskabsbaand knyttet sammen med »Søren slægten«.

Efter denne omtale af Søren Madsens svigerfader, hans svoger og deres ejendomsforhold, skal der tilføjes nogle afsluttende bemærkninger om ham selv.

Søren Madsen var ejer af sin gaard i mange aar. Han døde 1810 og blev begravet den 27. April; først 1813 overdrager hans enke gaarden til en af sønnerne. I 48 aar havde han altsaa ledet og styret i gaarden, og alt i alt har det nok været lykkelige aar for ham og hans hustru. Hun døde den 16. Juni 1826. De har ogsaa klaret stillingen smukt i økonomisk henseende. Det foreligger der et skriftligt vidnesbyrd om i deres testamente.

I dette, der er dateret d. 22. Marts 1799, tilskrev de hver af børnene, som skal ud af gaarden, ca. 1000 Rd. Det var overordentlig mange penge dengang.

Men var den økonomiske side af testamentet altsaa god, saa giver det ogsaa rent menneskeligt et godt indtryk af de to gamle ægtefæller, af deres omhyggelighed for børnene, deres omhu for, »at al misforstaaelse imellem alle vore børn der ere os lige kære«, kan forebygges.

Gennem testamentets trohjertede vendinger og ord faar man indtrykket af to kærlige, trofaste ægtefolk, der har vandret godt sammen og nu ved vejens ende samler alle deres tanker om børnene, idet de søger at jævne deres vej gennem livet. Men læs testamentet! Det giver det bedste billede og de bedste oplysninger om deres liv og forhold.

Søren Madsens og Maren Nielsdatters testamente.

AAR 1799, Mandagen d. 2. December, mødte inden bemeldte herreds tings ret Mads Sørensen af Baaring, som paa sine forældres, Søren Madsen og Maren Nielsdatters vegne fremlagde et af disse 2de ægtefolk under 22. November 1799 oprettet testamente angaaende, hvorledes deres selveiendoms sted i Baaring efter deres død skal forholdes, og begerende, at samme maatte vorde antaget, læst og derefter i behørig form beskrevet udstedt, som blev bevilliget.

Bemeldte testamente lyder saaledes:

Undertegnede 2de ægtefolk, Søren Madsen, selvejer i Baaring, og Maren Nielsdatter, som nu begge efter mange aars kærligt ægteskab tilsammen, nu aldrende og ej forvente at velsignes med flere børn end de, vi have, ligesom ej heller, naar en af os ved døden afgaar, den efterlevende da agter at indgaa nyt ægteskab, have derfor troet det gavnligt at gøre en bestemmelse om hvorledes der med vores ejendoms gaard og dens tilliggende efter vores død, eller og forinden om vi bliver til sinds at afstaa samme, skal forholdes, hvormed vores ønske, at gaarden kan blive et af vore børn til del, kan opnaaes og al misforstaaelse desangaaende imellem alle vore børn, der ere os lige kære, i tiden kan forebygges. Vi have til den ende paa det nøjeste eftertænkt, hvorledes denne bestemmelse til lige fordel for alle vore børn bedst kan ske, og vi ere derefter bleven enige om at forfatte samme saaledes:

I.

Naar det maatte behage Gud med døden at bortkalde en af os 2de ægtefæller, beholder den efterlevende uden nogen rettemiddels behandling vores iboende ejendomsgaard i Baaring med alle dens tilliggende jorder og rettigheder af hartkorn ager og eng 7 td., 1 skp., 3 fdk., 2 alb. samt 3de gaarden tilhørende huse i samme by, der beboes af Lars Jørgensen, Søren Svendsen og Jesper Nielsen, samt gaardens besætning, inventarium og redskab, alt uden paatale af nogen af vore børn.

II.

Efter den længstlevendes død modtager den af vore børn, som vi dertil i levende live bestemmer, foreskrevne ejendomme til

fri raadighed, imod derfor at udbetale til hver af de andre af vore børn, saasom til hver af brødrene 1000 rigsdaler, skriver et tusinde rigsdaler, og til hver af søstrene 800 rigsdaler, skriver otte hundrede rigsdaler, som og udleverer til hver af brødrene 1 seng til værdi 50 rigsdaler, 1 chatol til værdi 20 rigsdaler og 1 klædekiste til værdi 10 rigsdaler. Samt til hver af søstrene: 1 seng til værdi 50 rigsdaler, 1 dragkiste til værdi 15 rigsdaler og 1 klædekiste til værdi 12 rigsdaler; dog undtages herfra vores nu gifte datter Maren Sørensdaughter i ægteskab med selvejer Niels Larsen i Kærby, der allerede har bekommet hvad hende i saa henseende kan tilkomme i fædrene og mødrene arv, efter derfor meddelt afkald. Hvilke penge, der er at betragte som den børnene tilkommende fædrene og mødrene arv, udbetales dem den næste termin, til hvilke penge kan opsiges efter at gaarden er modtaget af et af vore børn, hvormed de skal lade sig nøje og derfor meddele skadesløskvittering.

III.

Skulde vi, imedens vi begge leve, formedels høj alderdom, eller og den efterlevende faar til sinds at afstaa gaarden til den af vore børn, som var udnævnt til at modtage samme, tiltræder denne alt det forbeskrevne, som i første og andet post er meldt efter nærmere oprettet kontrakt, om hvad dertil vores underhold skal have ud af gaarden.

III.

Da det ved den i 2den post gjorde bestemmelse om hvad derfor gaarden bør og skal svares til de andre af vore børn, er forstaaet de nulevende børn, som ej have faaet arv, der er 4 sønner og 2 døtre, saa er det og vores vilje, at om et eller flere af disse forinden skulle bortdø, skal denne eller deres tilkommende arvedel efter foranstaaende komme de øvrige til gode, hvorved den, som tager imod gaarden, ogsaa discorteres i udbetalingen, hvad den af kan tilkomme.

V.

Udnævnelsen af den af vore børn, som skal modtage gaarden, sker ved paategning herpaa i 2de mænds overværelse, i fald vi ikke førend vores dødelige afgang maatte have afstaaet gaarden til den af børnene, som dertil bestemmes.

Saaledes som anført er, ere vi overbeviste om, at alle vore børn kan ske ens ret, og ere vi forsikrede om, at de med tilfredshed vil antage denne vores bestemmelse og anse samme som velgørende.

Dette til stadfæstelse have vi egenhændig underskrevet denne vores disposition i overværelse af 2de af vores nærmeste paarørende, som underskriver til vitterlighed, og bede vi dette maa

oplæses for vores herreds ting og derfra i behørig form maa blive os meddelt.

Baaring, d. 22. November 1799.

*Søren Madsen. Maren Nielsdatter m. f. p. Mads Sørensen.
Niels Sørensen. Lars Sørensen. Niels Laursen.*

Til vitterlighed

Jørgen Nielsen, Baaring. Hans Madsen, Brangstrup.

Denne rettes dag vore stokkemænd

*Niels Tygesen, Niels Meier, Søren Bendiksen og
Christopher Wiehle.*

Til bekræftelse under min haand og segl
Sommer.

I overensstemmelse med dette testamentes 2d og 3d poster bestemmes herved af mig, Maren Nielsdatter, som længstlevende, at min afdøde mand, Søren Madsen, og min kære søn, Jørgen Sørensen, skal have som ejendom vores i testamentet benævnte selvejergaard med tilliggende samt det videre som efter testamentet skal følge samme, og paa de vilkaar som foreskrevne ere for saa vidt ej allerede ere opfyldte. Og da jeg nu er saa aldrende og svagelig, at jeg ej selv kan bestyre og forestaa gaarden, saa overlader jeg herved samme nu strax til bemeldte min søn, hvem dette testamente i følge deraf overleveres, paa det at han derved paa lovlig maade kan kende sig som gaardens nuværende rette ejer.

Baaring d. 30. Marts 1813.

Jørgen Simonsen. Maren MND Nielsdatter.

Læst inden Vends Herreds tings ret.

Mandagen d. 26. April 1813 og behørig protocolleret

Hartmann. Sommer.

Søren Madsens skrift 1775.

Karen Nielsdatter.

Fra Søren Madsen og hans hustru vil jeg nu gerne gøre et lille spring frem i tiden, idet der her begyndes med et af deres børnebørn, Karen Nielsdatter; hun var altsaa datter af selvejergaardmand Niels Laursen i Kærby og Maren Sørens datter.

Naar jeg nu her begynder at fortælle om hende, saa maa jeg indrømme, at det er et brud med den naturlige tidsfølge. Hun skulde egentlig omtales senere, enten under Kærbyfamilien eller sammen med nogle andre af Søren Madsens børnebørn.

Men vi kender alle talemaaden om, at »godt begyndt er halvt fuldendt«, og begyndelsen faldt mig lettere med Karen Nielsdatter end med nogen anden. Hun er i rigere maal end andre samtidige bevaret i erindringen og omgivet af mundtlige overleverede fortællinger. Derfor haaber jeg, at denne lille forstyrrelse i den naturlige orden og rækkefølge kan tilgives. Karen Nielsdatter blev født i Kærby den 14. November 1789. Hun blev døbt den 17. November 89, og nøjagtig samme dag aaret forud var hendes forældre bleven viet ifølge kgl. bevilling og uden forudgaaende tillysning. Karen blev baaren til daaben af sin farmoder Karen Jensdatter, »overværende« var farfaderen Laurs Nielsen, Jens Rasmussen og Christine Svendsen, alle af Kærby. Da Karen var 12 aar gammel, døde hendes moder, og hun fik stedmoder, men desuagtet har hun rimeligvis hele sin ungdomstid opholdt sig hjemme i Kærby. Efter datidens forhold var hendes hjem meget velstillet i økonomisk henseende. Da hendes moder var død, blev der ved skiftet tillagt hende en mødrearv af 1000 Rgd. foruden en seng til 66 Rgd., en klædekiste til 12 Rgd. og en dragkiste til 16 Rgd. I foraaaret 1816 dør hendes fader, og der tilfalder hende en fædrearv af 1200 Rgd.

Men da var Karen Nielsdatter allerede gift paa syvengå aar. Hun var kun 20 aar gammel, da hun den 25. Marts 1809 blev gift med gaardmand Mads Hansen i Baaring. Han boede i sin fødegaard, en nu nedlagt gaard, der laa sønden

for l ndevejen lige overfor føromtalte Anders Jørgensens gaard.

Mads Hansen var født i Baaring den 20. December 1774. Hans forældre var gaardmand (Neder) Hans Andersen og Ane Madsdatter. Her m der vi atter Søren slægten.

Thi denne Ane Madsdatter er den samme, som er nævnt foran. Datter af Mads Sørensen og altsaa ogsaa søster til Søren Madsen i Baaring. Søren Madsens datter, Maren, er moder til Karen Nielsdatter, der blev Mads Hansens kone.

Altsaa: Mads Hansen var gift med en datter af sin kusine. Slige indviklede sl gtkskabsforbindelser findes ofte i Søren slægten. Der synes at have været en stærk tilb jelihed til at blive inden for slægten, naar ægtefællerne skulde vælges. Kom Karen Nielsdatter fra et velstillet hjem, saa gik hun ogsaa ind til gode økonomiske kaar oppe i Baaring. Hendes mands ældste broder var allerede bosat, da hun blev gift. Det er den Anders Hansen, Vejlb y, der er forlover ved brylluppet. Han fik senere gaard i Kauslunde og var fader til amtsraadsmedlem Ole Andersen. Der var ogsaa to andre brødre, men de var døvstumme. De havde vel deres ophold og underhold i og af gaarden, men om nogen udbetaling af arv til dem har der sikkert ikke været tale. I matriklen af 1688 nævnes den daværende fæster af gaarden som: »tjener til præsten«. Gaardens landgilde blev til 1796 omgangsvis betalt til alle herredets forskellige præster, der egenhændigt har kvitteret for modtagelsen i en endnu opbevaret skattekvitteringsbog. Meget vides der ikke om Karen Nielsdatters første husmoderaar. Hendes og Mads Hansens  gteskab var barnløst, men alt tyder paa, at de to ægtefæller har levet kærligt og lykkeligt sammen. De har sikkert ikke udelukkende været optaget af deres daglige arbejde eller af at samle penge paa kistebunden. Dette er vel nok blevet varetaget som det sig h r og b r, men der var ogsaa andre interesser i hjemmet.

Meget tyder paa, at Karen Nielsdatter eller »Ka' Madses«, som hun herefter gerne blev kaldt i daglig tale, var religiøst interesseret ogsaa i sine yngre dage. Mulig har hun den gang været berørt eller paavirket af brødremenigheden i

Kristiansfeld. Det synes, som denne bevægelse i disse tider arbejdede lidt i Baaring og blev mødt med sympati af forskellige. Men derfor maa man ikke tænke sig Karen Nielsdatter som et hængehovede. Tværtimod.

Hun var religiøst bevæget, hjertensgod og gavmild baade over for børn og gamle. Hun var vist et af de solskinsmennesker, der lyser op og spreder hygge, naar de træder ind i stuen. Men hun var ogsaa en frisk og frejdig natur, der langt op i aarene bevarede ungdommelig modtagelighed for nye bevægelser og synsmaader; hun bevarede sit livsmod friskt og ustækket ud over middagshøjden af sit liv. Karen Nielsdatter var af middelhøjde, i de senere aar noget svær og fyldig. Hun havde lyst haar, nærmest hvidligt, var lys og skær af hudfarve.

Naar hertil kommer hendes livlige og indladende væsen, forstaas det, at hun af dem, der har kendt hende personligt, skildres som en i alle maader sympatetisk personlighed. Det er bleven sagt om hende, at hun var ikke blot sit hjemms gode aand, hun var ogsaa byens.

Hvor i nabolaget, der var sygdom til huse, var Ka' Madses at finde, rede til at hjælpe og lyse lidt op med et venligt og deltagende ord. Og byens fattige gik ikke forgæves til Ka' Madses, naar nøden bankede paa deres dør. Naturligvis var en natur, et temperament som Karens udsat for at blive udnyttet af snyltere. Baade trængende og paatrængende mennesker bankede paa hendes dør.

Mere skeptiske naturer kunde vel bedre have skelnet den virkelige nød og trang fra den affecterede. Hendes to mænd har sikkert bedre og klarere end hun set, at hun ikke blot blev brugt, men ogsaa misbrugt. Om dem begge gælder dog vist, at de uanfægtet lod Karen beholde sin glæde ved at give.

I alle de aar, Karen Nielsdatter boede i Baaring, var der et hjem, der havde stor betydning for hende og hendes to mænd.

Det var genbogaarden paa den anden side af landevejen. Her boede nu Jørgen Hansen og Karen Sørensdatter. Det

var ikke blot nabo- og venskabsbaand, der knyttede de to hjem sammen, det var ogsaa blodets baand.

I Karen Sørensdatte møder vi atter »Søren slægten«. Hun var ogsaa en datter af Søren Madsen og altsaa moster til Karen Nielsdatter, og Mads Hansen og hende var søskendebørn, idet hans mor, som nævnt, var søster til Søren Madsen.

Da nu hendes unge søsterdatter kom op til Baaring og blev hendes nabokone, har der sikkert været livligt samkvem mellem de to gaarde; der er ikke groet græs paa vejen imellem dem.

Saa meget mere som mændene, Jørgen Hansen og Mads Hansen, var fuldtro venner.

De delte med hinanden fælles interesser for den folkelige friheds-bevægelse. Det var just i disse aar, at denne vaagnede; bevægelsens første og spæde spirer begyndte at pippe frem. Den 15. Maj 1834 kom der en forordning om indførelse af raadgivende stænder for kongeriget Danmark.

Rimeligvis har Mads Hansen og Jørgen Hansen denne eller en efterfølgende Majaften siddet i dagligstuen i en af de gamle gaarde og drøftet med hinanden denne første betydningsfulde begyndelse til et friere folkeligt liv og styre i landet. Karen Nielsdatter og hendes moster har vel siddet hos deres mænd med deres strikkesøj, mens de interesseret fulgte samtalen, nu og da faldende ind med et spørgsmaal og en bemærkning.

I 1840 indgav 100 mænd i og ved Middelfart begæring til stænderforsamlingen om, at vore stænderforsamlinger skulde samles til én, og denne skulde have fuldstændig skattebevillingsret og afgørende indflydelse paa lovgivningen. I anledning heraf nedsattes et udvalg den 31. Juli 1840. Dette anbefalede at andrage om stændernes sammenslutning og revision af valgsystemet. Stænderforsamlingen vedtog dette; men kongen svarede i 1842 meget afvisende. Jeg føier mig ganske overbevist om, at Jørgen Hansen og Mads Hansen har været med blandt de 100 mænd og har fulgt denne sag med opmærksomhed.

Ogsaa religiøse spørgsmaal har de sikkert talt sammen

om mangen en aftenstund. Karen Sørensdatter var kristelig vakt og paavirket af brødremenigheden i Kristiansfeld. Hvad er rimeligere, end at hun ofte har talt med og paavirket sin søsterdatter i samme retning?

Mads Hansen og Jørgen Hansen kunde som venner med fælles interesser og livssyn trofast følges ad her i livet. De fulgtes ogsaa her fra.

Jørgen Hansen døde 1841, 62 aar gammel, og den 29. November samme aar fulgte Mads Hansen ham, 67 aar gammel. Ingen af dem naaede altsaa at opleve frihedens gennembrudstid 1848. Den, de havde talt om, spejdet efter og længselsfuldt ventet.

Karen Nielsdatter var 52 aar, da hendes mand døde, og tre aar forinden havde den 24-aarige Claus Pedersen faaet tjeneste i gaarden. Han var en brodersøn af Jørgen Hansen og altsaa knyttet til slægten.

Da Mads Hansen laa paa sit dødsleje, og livslyset var ved at slukkes, pegede han paa Claus, tale kunde han næppe længere.

Denne bevægelse, tilfældig eller bevidst, tog Karen Nielsdatter som et fingerpeg af Vorherre om, at hun skulde ægte Claus Pedersen.

Fem maaneder efter Mads Hansens død var Claus og Karen mand og kone. Vorherres taalmodighed blev altsaa ikke sat paa nogen haard prøve i dette tilfælde. Ret meget hurtigere kunde det dog ikke gaa. Men naar Karen Nielsdatter tydede hint fingerpeg paa denne maade, tør det nok opfattes som et vidnesbyrd om, at hun ikke følte sig færdig med livet, men at hun trods aarenes tyngde og mandens død havde bevaret sit livsmod ustækket.

Slige meget hurtige ægteskabsforbindelser umiddelbart efter den forrige ægtefælles dødsfald møder vi atter og atter i disse tider.

Set med vore nutidsøjne ligger de os lidt fjernt, vi staar lidt uforstaaende over for dem og glemmer, at dengang var egen lyst og trang i disse forhold noget underordnet; for slægtens fremgang og hjemmets styrkelse maatte individuelle hensyn vige.

Enhver tid maa jo forøvrigt maales med sin egen alen, og den tids alen har fundet en saadan enkestand lang nok. Men ses bort fra dette, maa det ogsaa siges, at det vidner om en vis kraft og livsfrodighed hos disse mennesker. Claus Peder- sen og Karen Nielsdatters ægteskab var desuden et lykkeligt ægteskab, selv om det for Claus's vedkommende vel næppe var et inclinationsparti.

De vedblev at staa i det samme gode forhold til genbo- gaarden, som nu ejedes af Anders Jørgensen, søn af Jørgen Hansen og Karen Sørensds.; han var fætter til Claus og gift med Mette Kirstine Thomasd. fra Kustrup.

Karens moster, Karen Sørensdatte, døde derimod 1845. Hvad Karen Nielsdatte angaar, maa det siges, at hun og- saa under sit andet ægteskab var i aandelig vækst og ud- vikling. Den 20. Februar 1845 blev Mads Melbye udnævnt til sognepræst for Asperup og Roerslev. Det var nye og friske toner, han førte frem i sin tale, og rimeligvis har Claus og Karen straks følt sig tiltalt og grebne af den friske, livlige og veltalende præst. Det kan skønnes deraf, at Karen Nielsd. blev hans stadige tilhører i Asperup kirke. Hver eneste søndag i disse aar kom hun kørende til kirken, hun har formodentlig ikke mere kunnet gaa længere ture, selv om hun ellers var rask og rørig.

En søndag var to unge piger fra Petersborggaarden i Koldingegnen kommen vandrende fra Middelfart for at overvære gudstjenesten i Asperup kirke; de vilde høre pa- stor Melbye tale. Da de var vel ankomne til kirken, blev den ene af de unge piger syg og faldt sammen ude i vaaben- huset. De havde jo haft en lang rejse og en anstrengende spadseretur. Den anden unge pige følte sig naturligvis ret ulykkelig under disse omstændigheder og blandt lutter frem- mede mennesker. De tilstedeværende talte frem og tilbage om, hvad der var at gøre, indtil én sagde: »Nu kommer Ka' Madses snart, saa ordner hun det nok.« Saa sikre var de altsaa paa, at hun mødte i kirken og vilde gribe hjæl- pende ind, hvor der var trang dertil.

Ogsaa paa andre omraader fulgte hun med i tidens rørel- ser. Hun og Claus havde ingen børn, men de havde antaget

som plejesøn en brodersøn af Claus; han hed Mads Hansen og var vel nok opkaldt efter hendes første mand.

Da nu friskolebevægelsen naaede Baaring, og den unge friskolelærer fra Ryslinge, Lars Frederiksen, begyndte en lille skole under meget primitive forhold, var Karen Nielsd. en af dens støtter.

Claus Pedersen.

Plejesønnen hørte til det første lille skolehold. Hun havde ogsaa allerede begyndt at tale om, at naar tiden kom, skulde han gæste en af de højskoler, som nu begyndte at komme frem.

Kr. Kold aabnede jo sin første lille højskole i Ryslinge 1850, og det maa vel nærmest være den og ham, Karen havde hørt tale om og følt sig tiltrukket af.

Hun døde imidlertid, da plejesønnen var en 12—13 aar, saa den plan fik hun ikke realiseret.

Efter hendes død kom plejesønnen tilbage til sine forældre; men der var tilskreven ham en arv af 1000 rigsdaler.

Karen Nielsdatter døde d. 10. Januar 1860, og hun blev begravet lige ud for indgangsdøren til Asperup kirke, saa hver gang jeg gik ind i kirken, faldt blikket uvilkaarligt paa Ka' Madses grav og mindestøtte, hvis indskrift karakteriserede hende som værende:

En kærlig ægtefælle og omhyggelig husmoder,
de fattiges ven — glad i sin frelser.

»De fattiges ven«. — Alt andet ufortalt — saa er det et godt vidnesbyrd at faa med paa den store rejse.

Det ses ikke mere paa sin gamle plads, for hendes mindesten er fjærnet.

Men jeg har ment det være saa ærligt og sandt, at det burde findes ogsaa her.

Søren Madsens børn.

EFTER denne omtale af Søren Madsens og Maren Nielsdatters ældste barnebarn er det meningen at gaa over til deres egne børn; naar lejlighed bydes, vil andre børnebørn saa blive omtalt sammen med dem.

Karen Nielsdatters moster *Karen Sørensdat*ter har gentagne gange været omtalt i det foregaaende; det falder derfor naturligt at gaa over til hende her og uden at gentage, hvad der er sagt, søge at trække linjerne i hendes billede lidt tydeligere op.

Hun var født den 24. April 1774 og har vel nok opholdt sig hjemme i fædrenegaarden til sit giftermaal.

Heller ikke dette medførte nogen længere rejse, hun blev boende i Baaring alle sine dage.

I foraaret 1801 blev hun gift med Anders Jørgensen, der jo var født i Risum. Deres ægteskab varede ikke mange aar, da han døde den 28. November 1813. I dette ægteskab var der en søn, Jørgen Andersen, som senere kom til Vedelshave, hvor han blev gift med et søskende barn. Dette vil senere blive omtalt. Karen Sørensdatters enkestand blev heller ikke lang. Sørgeaaret var ikke omme, da hun om efteraaret 1814 holdt bryllup med *Jørgen Hans*en. Han var en brodersøn af hendes afdøde mand og tjente i gaarden. I dette ægteskab kom der to Børn. Den 26. Januar 1817 fødtes en søn *Anders Jørg*ensen, og senere kom der en datter *Sanne Jørg*ensen.

Jørgen Hansens død er nævnt foran. Karen døde 1845. Læ-

rer A. Kilskov, Baaring, har til hendes jordefærd forfattet en lille skildring af hende, som han kalder:

»Gaardmand Jørgen Hansens enkes liv og levned«.

Den følger her:

»Den kære korsdragerinde enken Karen Sørensdatte, hvis forkrænkelige del vi nys med taarer have bragt til gravens hvile hist ude ved templets fod, er født i Baaring by den 24. April 1774, hun var en datter af gaardmand Søren Madsen og hustru Maren Nielsd., og havde 4 brødre og 2 søstre, hvoraf to brødre og 1 søster endnu lever. Hendes forældre, som for længe siden ere hjemkaldte til de evige boliger, vare driftige folk, der opdroge deres mange børn i tugt og herrens formaning; og Guds velsignelse udeblev ikke. Vor afdøde blev saaledes tidligen holdt til bogen, kirken og skolen; og vel undervist om det ene fornødne -- Jesum Christum og ham korsfæstet -- bekræftede hun indenfor templets mure sin daabspagt. Løftet -- det alvorfulde løfte -- hun dengang aflagde, blev ej blot udtalt med læberne, men kom fra hjertet, og naar det larmede og bruste derude i verden, da mindedes hun det -- og sejrede. Som ung elskelig pige indlod hun sig i ægteskab med Anders Jørgensen i Baaring og blev en lykkelig kone og moder; -- men alt er forgængeligt under solen, dette viste sig ogsaa her; ti efter 12 aars forløb kom døden og bortrev ægtemanden fra hendes side. Hun stod nu ene tilbage med sin umyndige og faderløse søn -- og sørgede -- dog ikke som de, der ere uden haab, da hun var stærk i bønnen og troen; og derfor forsagede hun ikke, naar livets prøvelser truede og kom.

Aaret 1814 giftede hun sig igen med ungarl Jørgen Hansen af Brænderup, en christelig tænkende og alvorlig mand, og hun blev atter den lykkelige kone og moder til to haabefulde børn. Dette ægteskab, der grundede sig paa gudsfrygt, agtelse og velvilje, varede i 27 aar; -- da kom døden atter uventet og grusom -- og 2den gang maatte hun sorrigfuld og dybt nedbøjet følge en elsket mand til graven. Hun var nu imidlertid bleven gammel og mæt af dage; saare svag paa legemet, men stærk i aanden længtes hun efter at fare bort til sine forudgangne kære; og hun bad derfor inderligt til Gud om snarlig udløsning, og den Algode hørte hendes bøn, ti Søndagen den 8de Februar om eftermiddagen kl. 2 omskiftede hun tiden med evigheden ved en blid og rolig død -- næsten 72 aar gammel. Hvad den kære afdødes karakter angaar, da maa alle, der kendte hende, tilstaa, at hun var den brave, elskelige og gudhengivne kone.

Hun var sin mands trofaste ledsagerinde paa livets vej og elskede ham med inderlig hengivenhed. Hun behandlede sine tjenestefolk med kærlighed, skaansel og velvilje, holdt sine børn til

Gud og var for dem den ømmeste og bedste moder. Hun var venlig og gæstfri mod fremmede — en trofast veninde — og aldrig haard i sine domme. Hun var tillige de fattiges ven og kunde med Job have spurgt: Har jeg ædt mit brød alene — delte jeg det ikke med enken og de faderløse; — men saaledes at spørge anstod jo naturligvis ikke denne ydmyge og kristelige kvinde, hvis venstre haand ej vidste, hvad den højre gjorde. Og nu hendes forhold til Gud i de sidste aar? kan det tænkes skønnere, barnligere, vistnok ikke, saavidt mennesker formaar at dømme. Paa Gud tænkte hun, før hun i søvnen lukte det trætte øje, — og han var igen hendes første tanke, naar hun vaagnede. Hvad salmedigteren synger saa smukt: At sige verden ret farvel — i livets gry og livets kvæld — er lige tungt at nemme — var hende en let sag; ti med Paulus kunde hun sige: Jeg agtede mig ej at vide noget iblandt eder uden Jesum Christum og ham korsfæstet.«

Ja, saaledes var du kendt af mennesker, o kære heden-gangne.

Velsignet være dit minde.

Søges der gennem de mange taleblomster i denne sikkert omhyggeligt udarbejdede lovtale ind til realiteter, ses det, at hun her skildres som en ung elskelig pige i sine ungdomsaar. Som husmoder siger han: behandlede hun sine tjenestefolk med kærlighed, skaansel og velvilje, holdt sine børn til Gud og var den ømmeste og bedste moder; hun var venlig og gæstfri, trofast veninde, godgørende og aldrig haard i sine domme. Denne omtale er i mange maader sammenfaldende med det billede af hendes søsterdatter, som den mundtlige overlevering har levnet os. Der fortælles en lille historie, der viser os Karen Sørendatter som den faglig dygtige husmoder. Gamle pastor Thorup i Asperup var engang meget syg. Det var smaat med appetitten, og maden vilde ikke glide ned. Det bedste, han kunde tænke sig, var en af de pandekager, som Karen Jørgen Hansen bagte, og som ingen anden kunde lave som hun. Der gik saa bud til Karen, og præsten fik sin pandekage. Den gled. Da han havde spist den, sagde han: »Det var himmelsk manna.«

Jeg har i det foregaaende nævnt forskellige af de omtalte som hørende til »Søren-slægten«. Naar jeg kalder dem og deres efterslægt for »Søren-slægten«, saa er det dels et udtryk for at »Søren«-navnet gaar igen atter og atter; dels: at der

virkelig er tale om en slægt, en del mennesker, der har et vist fællespræg og repræsenterer noget — fylder noget — socialt, personligt eller kvantitativt. Ganske det samme, der her er sagt, gælder om de mennesker, der ogsaa omtales her, og som jeg kalder »Jørgen-slægten«. Nu var forholdet, at Karen Sørensdaters hjem under begge hendes mænd, var en forening af »Søren«- og »Jørgen«-slægterne. Begge hendes mænd hørte til den sidstnævnte. I dette hjem blev min farmor optaget, da hun i børneaarene var bleven fader- og moderløs. Hun var søster til Karens sidste mand, Jørgen Hansen.

Se, alt dette maa omtales længere fremme; kun ønsker jeg at tilføje, at min farmoder, Mette Marie Hansdatter, senere blev gift med Laurs Nielsen fra Kærby, og han hører til, hvad jeg vil kalde »Kærbyfamilien«.

Jeg nævner alt dette her, fordi den faste ramme derned er givet, hvori alt baade det foregaaende og det kommende skal indpasses. Men forinden jeg helt forlader Karen Sørens. og hendes hjem, vil jeg gerne tilføje, at for den lidt ældre generation af min allernærmeste slægt, har intet andet hjem haft den betydning som hendes, og intet andet hjem har de saa meget at takke for, og dette forhold var uforandret ogsaa efter at hendes søn, Anders Jørgensen og hans hustru, Mette Kirstine Thomasdatter fra Kustrupgaard, havde overtaget hjemmet.

Hendes ældste søster hed Maren Sørensdatte r og var min oldemoder samt moder til Karen Nielsd. Mindet om hende er desværre udvisket og afbleget af tiden; men et gammelt ord siger: »at æblet falder ikke langt fra stammen.« Maatte det passe ogsaa i dette tilfælde, saa vi fra datteren kunde slutte os til, hvorledes moderen har været, da kunde Maren Sørensdatte vel være tjent med det billede, vi faar af hende.

Maren var Søren Madsens ældste datter, hun er født 1766. Mandagen den 17. November 1788 blev hun forlovet med selvejergaardmand Niels Laursen i Kærby.

Overværende ved denne højtidelighed var: Erik Hansen, Jørgen Nielsen og Jens Rasmussen, alle af Kærby.

Deres ældste barn, førømtalte Karen Nielsdatte r, fødtes 14.

November 1789. Den 20. Juli 1792 fik Niels Laursen og Maren en Søn hjemmedøbt, han fik navnet *L a u r s N i e l s e n*. Overværende ved daaben: Laurs Nielsen, Jørgen Olsens hustru, Hans Rasmussens hustru, Jacob Petersens hustru og Laurs Nielsens hustru, sidstnævnte holdt barnet over daaben og var dets farmoder. Den 6. April 1795 fik de atter en datter hjemmedøbt — *M a r e n N i e l s d a t t e r* kaldet.

»Peder Jespersens kone holdt barnet, nærværende var degnen og hans kone, Ole Pedersen i Asperup og pigen Johanne Rasmusdatter i Baaring.« Læser man nu længere frem i Asperup sogns gamle kirkebog ses det, at den 11. Oktober 1801 blev en dødfødt søn af Niels Laursen i Kærby begravet og den 29. Oktober samme aar hans kone Maren Sørensdatter, 35 aar gammel.

Ja, det var de ydre mærkepæle i hendes liv, der her er nævnet. Det eneste synlige minde om Maren Sørensd., jeg kender, er den klædekiste, som hun har bragt med fra hjemmet i Baaring, da hun fik sit brudeudstyr. Den bærer hendes navnebogstaver og aarstallet 1788 i smedejerns beslaget.

Søren Madsens og Maren Nielsdatters tredje og yngste datter hed *A n n e M a r g r e t h e S ø r e n s d a t t e r*.

Hun blev boende i sin fødegaard i Baaring, idet hun blev gift med Mads Nielsen fra Rorslev, som tilbyttede sig gaarden. Dette vil blive nærmere omtalt siden. Efter denne omtale af døtrene skal der fortælles lidt om de 4 sønner, der var i ægteskabet.

Hvad disse sønner angaar, bliver det gennemgaaende deres rent ydre livsforhold, der redegøres for. Men ogsaa denne lidt tørre og skematiske fremstilling af deres livs begivenheder kan vel bidrage lidt til, at der kastes noget lys over deres karakter og personlighed. Saa er der ogsaa den mere indirekte oplysning, der kan vindes ved at se, hvilke mennesker de har været knyttet sammen med.

Ordsproget siger jo: »Sig mig, hvem du omgaas, og jeg skal sige dig, hvem du er.«

Da der den 27. December 1813 blev holdt skifte imellem Karen Sørensdatter og hendes søn, Jørgen, var, som det hedder, enken tilstede med antagen laugværge, Mads Sørensen,

gaardmand i Bro. Her møder vi uden tvivl Søren Madsens ældste søn. Naturligvis er den ældste broder bleven væge for sin søster. Dette formelle hensyn er næppe bleven tilsidesat. Jeg ved ikke bestemt, naar han er bleven gaardmand i Bro; han har formodentlig indgiftet sig i gaarden dernede.

Men indtil 2. December 1799 var han hjemme i Baaring.

En anden af Søren Madsens sønner var Niels Sørensen, der boede i Baaring lykkegaard. Det er omtalt, hvorledes han kom ind i gaarden ved sit giftermaal med Jørgen Olsens enke, Gertrud Marie Nielsdatter. Hun hørte til Ringstedgaardsfamilien og var født i denne gaard. Hendes bedstemoder var søster til Mads Sørensens kone.

Ægteparret var altsaa næstsøskendebørn. Niels Sørensen nævnes 1815 som Sognefoged, men døde allerede i 1830; da var han kun 58 aar, men allerede »aftægtsgaardmand«. Dette lyder lidt mærkeligt, og der maa have været ganske særegne og tvingende grunde, som har bevirket det, saa meget mere som han var fæster af gaarden. Derimod døde hans hustru først den 13. Marts 1847, og hun var da 77 aar.

I deres ægteskab var der 3 børn:

Maren Nielsdatter, f. c. 1806.

Dorthe Nielsdatter, f. c. 1808.

Søren Nielsen, f. c. 1816.

Denne sidste indgiftede sig i »Blanke vestergaard« og blev nabogaardmand til sin fætter Laurs Nielsen.

Maren blev gift med Jørgen Jørgensen fra Kalundgaard, og de boede i denne gaard. Hun var 2d. g. gift med Peder Larsen. Maren havde 4 børn. Af disse nævnes her: Maren, der blev gift med sognefoged Jens Jørg. Petersen, der boede i hendes fødegaard, samt Niels Nielsen Jørgensen, der blev gift med Karen Margrethe Jørgensen, der var født i Gammelgaard, hvor de fik deres hjem. En datter af dem er nu gift med amtsraadsmedlem Chr. Thomsen, Skovshøjrup.

Dorthe blev gift med Niels Steffensen i Baaring. De var søskendebørn, idet hans fader var Steffen Nielsen, broder til Niels Sørensens kone. Steffen og Niels Sørensen var altsaa svogre, men de var tilige halvfætttere, idet deres farmødre var søstre.

Jeg indrømmer, det er lidt indviklet, og nævner det kun for at klargøre, hvorledes Ringstedgaardsfamilien og »Søren«-slægten var grenet ind i hinanden.

Flere andre eksempler kunde nævnes. Ringstedgaardsfamilien var i disse gamle tider en børnerig familie, selv om det var noget ganske usædvanligt, naar Steffen Nielsens kone havde født sin mand 22 børn, og mange af familien var ned gennem tiderne bleven indgiftet til Gaarde i Baaring.

En kendt højskoleforstander omtalte engang, hvorledes han som barn elskede at komme paa feriebesøg i Baaring; men, føjede han til, det var underligt, for deroppe var alle mennesker i familie med hinanden.

Der var noget rigtigt i dette. Som oplysende eksempel kan anføres, at Søren Madsen og hans hustru havde nære slægtninge i mindst 12 af byens gaarde.

Drengen syntes dengang, det var underligt med alle disse omfattende og indviklede familieforhold i byen. Nu er folk saa kloge; der tales saa meget om arvelighedslove og slægternes degeneration, og ret naturligt kunde der spørges: kan en slægt gennem flere slægtsled taale at fornye sig ud fra sin egen snævre Kreds? Vil det ikke i tidens løb være nedbrydende for slægtens sundhed? Lad dem svare, som kan og tør. Jeg vil nøjes med at sige med det gamle ord:

Har vi toppet, maa vi dale,
det er loven under sol.

Og af den i Baaring dominerende »Søren-slægt« træffes der nu kun svage spor i ganske enkelte af byens gaarde.

Den tredje af Søren Madsens sønner er Lars Sørensen. Han er født 1780 og er rimeligvis i Aaret 1805 bleven gift med Anne Marie Andersdatter. Hun var datter af selvejergaardmand Anders Jørgensen i Vedelshave, som den 30. December 1805 tilskøder Lars Sørensen sin gaard, mtr. nr. 16 for 4100 Rd. i overensstemmelse med en aftægtskontrakt af 8. December samme aar.

Ægtefællerne fik en søn den 14. Marts 1806, han fik navnet Anders, men døde 2 aar gammel. Senere fik de en datter, Marren Larsdatter, hun blev deres eneste arving.

1843 var Lars Sørensen enkemand, og hans datter var da

bleven gift med Jørgen Andersen, der var hans søstersøn -- Karen Sørensdaters søn af 1ste ægteskab.

Dette aar lader Lars Sørensen nemlig tinglæse en deklara- tion, hvorved han straks overlader »sin kære svigersøn« gaarden til fuldkommen fri afbenyttelse og ejendom. Alt i overensstemmelse med en oprettet aftægtskontrakt. Lars Sø- rensen er død 1847. Han var altsaa morbroder til min bed- stefader, Laurs Nielsen af Kærby, og da denne 23 aar gam- mel blev forældreløs, kom han ud til Vedelshave. I og for sig skulde man synes, det havde været ligesaa rimeligt, om han var bleven i hjemmet i Kærby hos stedmoderen. Men han kom som sagt til Vedelshave, og var der vel som en pleje- søn resten af sine ungdomsaar. Dette kan, synes jeg, kun forklares derved, at Lars Sørensen har været en god mor- broder med en levende slægtsfølelse. Han har ment, det tjen- te Laurs Nielsen bedst at komme ud fra hjemmet, og han har ladet tro og handling svare til hinanden. Han har sikkert støttet og vejledet sin søstersøn gennem aarene, og da den 30-aarige Laurs Nielsen 1822 bosatte sig i Blanke, har han nok staaet hos med raad og daad. Der er en anden lille ting, som jeg ogsaa synes bidrager til at kendetegne Lars Sørensen som et følelsesmenneske, hvis hjerte slog varmt for sin slægt. Det er den lille omstændighed, den ubetyde- lighed, kan man sige, at han i den foromtalte deklara- tion ikke nøjes med at nævne Jørgen Andersen som sin sviger- søn. Nej, midt i denne tørre juridiske formalisme føler han trang til at nævne ham som »sin kære svigersøn«. Det er følelsesmennesket, der afslører sig her. Saaledes staar han for mig; men vel at mærke tillige som den handlekraftige mand, der var rede til at gribe ind og disponere paa den be- lejlige Tid. Saaledes købte han just i de aar, da pengekrise- n rasede her i landet, to ejendomme, en skovlod og en moselod. Det var omkring 1813, da var der pengesedler i omløb i Dan- mark og Norge til et paalydende af 114 millioner specier, men i virkelig værdi svarende til ca. 7 millioner sølvspecier. Altsaa $\frac{1}{16}$ af deres paalydende.

Den 6. Februar 1813 køber Lars Sørensen af Mads Niel- sen i Ejby en moselod for 700 Rd. d. c. eller 116 $\frac{3}{4}$ -rigsbank-

daler. Den ny rigsbank var oprettet den 5. januar samme aar.

Ligeledes købte han den 12. januar 1815 en skovlod i Baaring skov af krigsraad Wedel, Holsegaard, Prisen var 1800 rigsbankdaler, men sølvværdien var jo langt ringere. Men det ses altsaa, at Lars Sørensen i disse vanskelige aar havde disponible penge og foretog det meget fornuftige skridt at ombytte en usikker, varierende pengeværdi med fast grundejendom.

Den fjerde broder var Jørgen Sørensen, der kom til Rorslev. Han var født den 18. Oktober 1783 og var den yngste af disse fire brødre; han var kun 6 aar ældre end sin søster datter Karen Nielsdatter fra Kærby.

Da hans forældre 1799 udsteder det gengivne testamente, savnes Jørgen Sørensens underskrift ved siden af de andre brødres. Han var dengang kun 16 aar og har altsaa ikke været gammel nok.

1813 blev han gift med Bodil Katrine Nielsdatter, hun var født 1787 og altsaa 26 aar, da hun blev gift med den 30-aarige Jørgen Sørensen.

Hun var datter af selvejergaardmand Niels Laursen og Ane Madsdatter af Rorslev; de ejede mtr. nr. 6, nuværende Rorslevgaard; han menes at være født i Ejby og døde 7. november 1816. Ane Madsdatter var derimod fra Baaring lykkegaard, hendes fader var Mads Rasmussen, der er nævnt foran.

Fra Niels Laursen foreligger der et mageskiftebrev, hvorved han mageskifter sin gaard i Rorslev med sin svigersøn Jørgen Sørensens gaard i Baaring. Dette ordnes saaledes, at Jørgen Sørensen tilskøder Niels Laursens søn, Mads Nielsen, sin gaard i Baaring og som vederlag faar skøde paa Rorslevgaard. Begge gaarde er anslaaet til en værdi af 4,000 rd. Dette mageskiftebrev er underskrevet:

Niels Laursen
m. f. p.

Denne Mads Nielsen blev den 16. Maj 1813 gift med Søren Madsens yngste datter Anne Margrethe, og deres hjem blev den gamle slægtsgaard i Baaring.

De sad dog ikke straks som rette ejerfolk i gaarden. Vi

har set af testamentet, at gaarden tilfaldt den yngste søn Jørgen Sørensen. Han var trods sit giftermaal og bortflytning til Rorslev retslig ejer af den indtil 9. August 1814; først da ordnes det omtalte mageskifte.

Det synes at være en lidt underlig ordning:

Jørgen Sørensen gift og bosat i Rorslev, men uden retslig adkomst til gaarden der, og svogeren og søsteren boende i Baaring i hans ejendomsgaard.

Man faar det indtryk, at de har talt paa knapperne, inden de vovede sig frem til en endelig ordning.

At Jørgen Sørensen kom til Roerslev kan forklares ud fra den betragtning, at Niels Laursen og hans kone har ønsket og maaske fordret, at deres egen datter skulde blive i hjemmet hos dem. Men hvorfor blev de to sæt unge ægtefolk ikke straks selvstændigt stillede?

Ja, det viser sig, at Mads Nielsen døde allerede aaret efter sit giftermaal, den 22. September 1814; han var altsaa kun ejer af gaarden i Baaring i 44 dage. Han blev 28 aar gammel.

Det kan tænkes, at frygt og forventning om hans tidlige bortgang har foraarsaget den mærkelige ordning.

Jørgen Sørensen og Bodil Katrine levede sammen i 42 aar indtil den 25. Juni 1855, da han døde.

De havde to Børn: Søren Nielsen Jørgensen og Anne Marie Jørgensen; hun blev gift med Jens Jensen i nabogaarden, og han overtog fødegaarden. Overdragelsen er dateret 2. December 1853. Gaardens hartkorn var dengang 9 td., 5 skp. og 2 fdk.

Jørgen Sørensen var ejer af gaarden i 40 aar, og der er foregaaet adskillige forandringer og udvidelser i denne lange tid. Allerede faa aar efter, at han har tiltraadt gaarden, køber han af selvejergaardmand Mads Simonsen i Baaring en moselod for 200 Rd. og faar den tilskødet den 8. Januar 1814.

Den 25. Marts samme aar tilskødes Jørgen Sørensen af gaardmand Jørgen Simonsen i Baaring en parcel nr. 22 af dennes ejendomsgaard. Købesummen er 300 Rd. Disse to var forøvrigt søskendebørn, idet Jørgen Simonsen var søn af Maren Madsdatter og Simon Jørgensen — en af de 7 Risum-

brødre. Deres navne er nævnt en gang før, her skal kun tilføjes, at denne gren af slægten havde sit hjem i den gaard, der nu kaldes: Stadagergaard. Blandt deres børn var en søn døvstum og sindssyg og en datter døvstum. En anden af deres sønner hed Mads Simonsen, født 6. November 1815, han lærte i sine unge aar skrædderprofessionen i Kristiansfeld, men blev senere gaardmand i Baaring.

Maren og Søren Nielsen Jørgensen.

Han var som saadan lidt uden for den almindelige type. Han levede som ungarl og holdt en husholderske til at bestyre gaardens husførelse. En af hans vinterfornøjelser var skøjteløbning. Antagelig har han været et af bindeleddene mellem brødremenigheden og dens venner i Baaring.

Men tilbage til Jørgen Sørensen. Han byggede i 1841 et nyt stuehus til sin gaard. Det var noget overordentlig for den tid, langt, anseligt og bygget af grundmur, man skulde op til baaring for at finde forbilledet. Det var daværende Hans Andersens gaard i Nederballe. Den var bygget nogle aar før af en mester fra Middelfart, landsbymurerne turde ikke dengang indlade sig paa at bygge et stuehus af grundmur.

Det var lidt om Jørgen Sørensens ydre virken i sin gaard.

»Der virksomhed og velstand gror i tøndemaal af traver.«
Disse Ord af Grundtvigs høstsang kan vel passe paa ham.

Det groede virkeligt med virksomhed og velstand omkring ham. Men rent menneskeligt? Ja, jeg tænker mig ham som en god repræsentant for »Søren-slægten«s egenskaber. Dens slægtsfølelse, indladenhed og den dermed følgende evne til at omgaas andre mennesker. Hans hustru har paa sit omraade maaske været en endnu større dygtighed end han paa sit. Men der har formentlig været flere hjørner og kanter hos hende, som hendes daglige omgang kunde løbe paa. Dog, alt sligt er til en vis grad gisninger. Den slags karakteristik kan ikke som rent ydre ting læses ligefrem ud af gamle skøder og kirkebøger. Men hvorom al ting er, ægteparrets eneste søn var i udpræget grad »sin faders dreng«, der var, da han blev voksen, mellem ham og faderen noget af et venne- og kammeratskabsforhold, men er ikke dette forhold, hvor det findes mellem forældre og voksne børn, som en varmende solstraale i efteraarets dage.

Den samlede slægt.

FRA slægtens enkelte medlemmer vil det vist være rigtigt at vende sig imod hele slægten og forsøge paa at betragte den som en helhed i det aaremaal, som de foran omtalte menneskers liv spænder over. — Forsøge paa at faa de berørte enkeltheder til at samle og bundfælde sig.

Det er noget lignende, der skal forsøges paa, som naar vi har rejst gennem en fremmed, smuk egn. Vi har paa rejsen set mange kønne enkeltheder, — skov og vand, bakke og dal, huse og gaarde; men paa bakkens top vender man sig om, ser tilbage over alt det, vi drog forbi, og tager ligesom et samlet overblik over det hele. Vender vi os nu om og ser tilbage over Mads Sørensens børn, børnebørn og børnebørnsbørn, saaledes som de foran er nævnt, saa synes jeg straks, vi faar øje paa noget, der er fælles for dem.

Det er de gode økonomiske kaar. Dette gælder, saa vidt det kan skønnes, Mads Sørensens sønner og døtre, og om Søren Madsens børn er det ganske sikkert. Her ser vi dem alle sidde

i og omkring Asperup sogn velholdne paa de betydeligste bøndergaarde. Det kan være en tilfældighed; det kan alt i denne verden; men et gammelt ord siger dog: »Som aarsag saa virkning.« Spørges der efter aarsagen, vil det være rimeligt først og fremmest at forudsætte personlig dygtighed, evne til at lede og disponere. Det kan slet ikke tænkes, at denne slægtsvelstand er bevaret og udviklet gennem flere slægtled, uden at disse egenskaber har været tilstede.

Men det vilde vist være urigtigt at tilsløre, at en medvirkende aarsag kan det stadig tilbagevendende indgifte til velstand være. Slægtsfølelsen indenfor »Søren-slægten« har der været talt om; men naar den atter og atter giver sig udslag i ægteskaber mellem søskendebørn og andre nærbeslægtede — ja, saa kan det bidrage meget til at holde familievalstanden sammen.

Men der er da grund til at mindes: at hvor man har sin styrke, der har man ogsaa sin svaghed. Ti lige saa vist som slægtsfølelsen hos »Søren-slægten« er menneskelig taltalende og bør holdes i hævd og ære af efterslægten, lige saa sandt turde det være, at praktiseres den gennem flere slægtled paa den omtalte maade, kan den rumme en fare. I denne forbindelse skal nævnes, at efter alle Mads Sørensens tre døtre har der i deres slægt været enkelte døvstumme og sindssyge i 2det, 3die og 4de led efter Mads Sørensen. Dette forhold vil jeg ikke forfølge videre frem her. Hver maa se paa det med sine egne øjne og tage det, som vedkommende finder, det bør tages.

Men det nævnes i denne redegørelse i henhold til, hvad der er sagt i indledningen.

Jeg har flere gange i det foregaaende nævnt nogle af slægten som »indladende«, og jeg mener, det gælder for mange af slægten. »Indladende« er naturligvis det modsatte af »afvisende«, det er evne til at komme i forbindelse med andre mennesker, at kunne vinde dem, tale med dem og omgaa dem. Det forudsætter vel nok til en vis grad, at vedkommende er noget følelses- og stemningspræget. Det ubevægelige — det rene træmenneske bliver aldrig »indladende«. — Det forekommer mig, at slægten har haft en stærk tilbøjelighed

til at klumpe sig sammen, bo i hyggelighed nær hverandre; forsaavidt var de hjemmemennesker, som Baaring var og blev slægtens rigtige hjem.

En god egenskab har vi mødt hos nogle medlemmer af »Søren-slægten«, det er gavmildhed mod ringere stillede, saa det at blive kaldt »de fattiges ven« var lidt mere end klingende ord.

Om de religiøse Interesser hos nogle af de mellemste generationer er talt.

Fra de ældste vides om dette ikke andet end det, der kommer frem i Søren Madsens testamente med dets trohjærtede henvisninger til Guds naadige førelse.

„Jørgen slægten“

ALLEHELGENSDAG 1705 blev der i Asperup kirke døbt et drengbarn, der fik navnet Jørgen Andersen. Drengens forældre var Anders Rasmussen og Abelone Petersdatter i Baaring, og Ellen Madsdatter af Risum var gudmoder, hun var datter af Mads Hansen i Risum. Jørgens fødehjem var ganske sikkert den gaard, der senere ejedes af Mads Sørensens, den nuværende Rankelsgaard. Her levede der 1718 en fæster der hed Anders Rasmussen. 1727 er han »bortdød« fra gaarden. Men, kunde der spørges: Hvor var Anders Rasmussen og Abelone født?

Det er i disse aar, Asperup kirkebog begynder, saa jeg vil ikke give noget forbindende svar. Men jeg gætter paa og tror, det er rigtigt, at And. Rasmussen er født i den af byens gaarde, der ved matrikuleringen 1688 var nr. 5.

Hans fader skulde saa hedde Rasmus Hansen og er fæster; gaarden hørte dengang under ryttergodset.

Videre antager jeg, at denne Rasmus Hansen og Mads Hansen i Risum er brødre, og gudmoderen, Ellen Madsdatter, skulde altsaa været kusine til Anders Rasmussen.

Et saadant slægtsforhold forklarer ogsaa, at denne unge pige er bleven gudmoder ved denne daabshandling.

Ellen Madsdatter blev den 20. Juni 1710 trolovet med Simon Clausen; de fæstede bo i Ellens fødegaard, men hun levede ikke længe.

Efter hendes død giftede Simon Clausen sig atter, men ogsaa denne hustru døde hurtigt, og allerede den 16. April 1731 giftede han sig for tredje gang — og denne gang var det med en ung tjenestepige fra Baaring, Karen Andersdatter. Dette ægteskab varede 3 aar, saa var det Simon Clausens tur. Han blev begravet »Paaskeaften« 1734.

Karen Andersdatter indskrænkede sørgeaaret til et fjerdingaar. Den 23. Juli blev hun trolovet med Jørgen Andersen, ungarl og gaardmand i Risum.

Denne Jørgen, som Simon Clausens tredje kone nu blev gift med, er den samme, som hans første kone i sine unge pigedage bar til daaben i Asperup kirke Allehelgensdag 1705.

Og han er, kan man vel nok sige, stamfaderen til »Jørgenslægten«, der altsaa ligesom »Sørenslægten« kan følges og føres tilbage til en og samme gaard i Baaring — den nuværende Rankelsgaard.

Jørgen Andersen og Karen havde 7 store sønner sammen:

Simon Jørgensen, født 1739.

Anders Jørgensen, døbt 3. April 1743.

Peder Jørgensen, døbt 27. Maj 1744.

Rasmus Jørgensen, døbt 1. S. i Fasten 1746.

Jørgen Jørgensen, døbt 14. S. e. Trin. 1747.

Hans Jørgensen, døbt 20. April 1750.

Jørgen Andersen Jørgensen, døbt Palmesøndag 1753.

Jørgen Andersen døde før Karen og før den yngste søn blev født, og da ogsaa hun giftede sig for tredje gang, fik disse 7 lange drenge en stedfader, som, efter hvad der er blevet fortalt, havde vanskeligt ved at styre og holde orden paa dem. Flere af disse syv sønner, de er mand og mand imellem bleven kaldt: »De 7 Risumbrødre«, har allerede været nævnt gentagne gange under omtalen af »Sørenslægten«, her vendes der tilbage til dem, fordi den næstyingste, Hans Jørgensen, senere blev knyttet til »Kærbyfamilien« som fader til Mette Marie Hansdatter. Da Laurs Nielsen fra Kærby bliver gift med hende, flyder billedlig talt tre strømme sammen.

»Søren«- og »Jørgen«-slægterne forenes med »Kærbyfamilien«. Det er ikke meningen her at gaa »Jørgen-slægten« grundigt igennem. Den er jo ret udførligt behandlet i Skovbo's bog: »Optegnelser om fynske bondeslægter«. Men for helhedens og oversigtens skyld vil Hans Jørgensen og hans børn blive nævnt og enkelte karaktertræk hos dem og begivenheder i deres liv omtalt. Der vil blive forsøgt paa at understrege slægtens særpræg ved nævnelser af disse træk og begivenheder. Muligvis vil en eller anden finde, at disse understregninger er forkert anbragt, men saa kan vedkommende jo se bort fra dem.

Om Hans Jørgensen er der ikke noget at fortælle, før han blev gift med Susanne Friderichsdatter. Hun var enke, besad en gaard og boede i Brænderup.

Oprindelig stammer hun fra Visserbjerg. Hendes fader var husmand og skrædder, hed Friderich Jørgensen og boede i de saakaldte »Røverhuse«, der hørte under Fuglevig præstegaard.

Moderens navn kendes ikke. I denne gamle røveregn er Susanne født og opvokset, og hun har vel ofte nok i sin barndom hørt de gamle sagn og fortællinger om fredelige rejsende, der, kommende ude fra den store verden, pludselig og uventet blev overfaldet og udplyndret imellem de skumle røverbakker. Hun har maaske hørt saa mange fortællinger om de fremmede rejsende, at hun selv er begyndt at længes ud efter fremmede egne.

I alle tilfælde træffer vi hende som ung pige i Brænderup 1774. Hun var da 24 aar og har rimeligvis været i en tjene-
nende stilling i en af byens gaarde. Hun havde en søster, Dorthea Lisbeth, der samtidig tjente i Brænderup præstegaard.

I Brænderup boede dengang en ung gaardmand, der hed Poul Nielsen, han var gift med en ældre enke, som døde i Marts 1774. Om det nu er i denne gaard, Susanne har tjent, vides ikke; men vist er det, at hun 4 maaneder efter konens død blev viet til Poul Nielsen, og 4 aar efter brylluppet var Susanne enke. Af Poul N. og Susannes børn døde 2 som smaa, en datter, Margrethe Poulsdatter, blev gift med gaard-

mand Anders Jensen i Holse. De havde en datter, Birthe Andersdatter, der blev gift med brændevinsbrænder Frederich Andersen i Bogense. Af deres mange børn skal her nævnes Frederik Andersen, brænderi- og hotelejer i Bogense, og Anders Frederik Andersen, Stadagergaard i Baaring.

Gennem Susannes datterdatter, Birthe, er »Jørgen-slægten« altsaa kommen i slægtsforbindelse med den talrigt og udbrede Andersenske familie i Bogense.

Birthe Andersdatter.

Nu sad Susanne Frederichsd. fra de Vissenbjerg røverhuse altsaa som gaardfæsterske i Brenderup, men kun 3½ maaned efter Poul Niensens død delte hun magten med Hans Jørgensen. De holdt bryllup den 29. Maj 1778 og levede sammen i 14 aar. Saa døde Susanne, og 4 aar efter gik Hans Jørgensen bort. I ægteskabet var der 5 børn:

Jørgen Hansen, f. 1779.

Peder Hansen, f. 1782.

Karen Hansdatter, f. 1785.

Ane Katrine Hansdatter, f. 1788.

Mette Marie Hansdatter, f. 1792.

Den væsentligste kilde til Hans Jørgensens væsen og karakter er hans testamente. Det falder i to Afdelinger: I den første, der er dateret Brenderup den 21. Januar 1787, giver han efter nogle betragtninger over døden og forkrænkeliigheden »en kort efterretning om mine børns arverettigheder.«

Det er ganske besynderligt, at den unge 37-aarige mand har gaaet med disse tanker.

Han slutter denne afdeling af testamentet med ordene: »intet videre i dette timelige«, og man faar uvilkaarlig en følelse af, at det har været ham en lettelse at gøre sig færdig med denne verden og — billedligt talt — have sin kuffert pakket færdig til afrejse.

Dette indtryk forstærkes i det følgende afsnit. Her er det udelukkende religiøse formaninger og betragtninger, der fremsættes, dels henvendt til: »hustru, børn, slægt og gode venner«, dels selvbetragtninger.

Her gengives slutningen af det sidste afsnit:

»Trofaste Gud og Fader! Du har befalet os at arbejde og forordnet hver sit kald, at gøre det, hvorved den menneskelige slægt kan vedligeholdes; du ser, hvor let vor omgang med denne verdens ting kan føre os fra dig; saa beder jeg derfor for Christi skyld tag min sjæl i agt.

Lad ingen ting i verden blive mig til en strikke, kan jeg end ikke, saa længe jeg er her, undvære den, saa bevar mig dog saaledes, at mit hjærte hænger ved dig og i troens enfoldighed ser paa dig, lad mig i alle mine gerninger have dig for øje, vær du og med mig i al min gøren og laden, og naar kød og blod vil fordybe sig i verdens jordiske ting, saa før mig som et forvildet faar atter igen til dig, paa det jeg altid maa findes i dig, ihvad jeg gør, og hvad jeg er.

Antag mig naadige fader i naade, naar jeg for verdens skyld tager min tilflugt til dig; i verden haver jeg angst; men du min genløser haver overvunden verden, og derfor vil jeg være frimodig, jeg begærer at hvile under dine vingers skygge.

Skjul mig hemmelig for hver mands fortrædelige anløb, tal du til min sjæl, du er min hjælp, og naar mit løb er endt, saa lad mig ikke længer være langt fra dig, sønderbryd snart dette kummerfulde tabernakels jordiske hus og før mig ind til din evige uforanderlige hvile ved Jesum Christum, din søn, vor herre. Amen.«

Grundtonen er den samme i testamentets begyndelse som i dets slutning; men jeg synes formen bliver fastere, og der er i slutningsordene en egen kraft, der er noget mere personligt i dem.

Det er vistnok usædvanligt, at en jævn bonde paa den tid førte saadanne tanker frem gennem pennen.

Gennem alle Hans Jørgensens betragtninger faar vi ind-

trykket af en urolig, bange og søgende mand, der søger hjælp og trøst i bibelen, som han aabenbart har læst flittigt og været velbevandret i.

Der er en lille fortælling om et mægtigt, gammelt pæretræ, der stod i en gammel præstegaardshave; det var saa stort og stammehøjt, at ingen Mennesker kunde komme op og plukke frugten, den kunde knap nok ses fra jorden i træets mægtige krone og tætte løvhang.

Der maatte ventes og bies, til pærerne blev modne og faldt ned. Saa kunde den, der kom først ud i haven om morgenen, finde de dejligste kejserindepærer i græsset under det gamle træ. »Et saadant gammelt frugttræ«, siger forfatteren, synes jeg det er, jeg gaar hen under, naar jeg om morgenen lukker min bibel op. Jeg magter ikke at ryste det træ. Og at klavre op i det og plyndre det, er der ikke tale om. Jeg maa nøjes med, hvad der vil falde ned til mig. Stundom har jeg staaet og set op i det gamle træs krone og ikke kunnet øjne andet end gammelt tørt løv. — Men der har saa at sige hver morgen ligget et lille æble til mig i græsset.«

Som i denne lille fortælling har Hans Jørgensen vel nok, naar han lukkede sin bibel op, fundet et lille æble næsten hver gang, der kunde styrke ham, naar han bad: »lad ingenting i verden blive mig til en strikke«, eller naar han sagde: »i verden haver jeg angst.« Men just saadanne ord kan vel ogsaa tyde paa, at han undertiden mismodig har staaet og set op i det gamle træs krone.

Susanne, hans hustru, har formodentlig taget lidt mindre tungt paa livet.

Hans Jørgensen skriver i sine betragtninger, henvendt til hustruen: »jeg vilde gerne ønske, i kunde se, hvor ømfindtlig min samvittighed er for eders salighedssag.« Dette med den ømfindtlige samvittighed og hans bøn og formaning til hustru, børn, slægt og venner om »at betænke dette livs korthed og uvished« bringer mig til at tro, at hun har været verden mindre fjern, hun har ikke været saa bange for den og de goder og glæder, der her kan skænkes mennesket.

Hun har næppe, som Hans Jørgensen følt trang til at re-

flektere over »mit eget hjertes tilstand«. Hermed skal der paa ingen maade være antydnet noget ufordelagtigt om Susanne Friderichsdatter. Aldeles ikke.

Netop saaledes kan det vel tænkes, at hun over for børnene har dannet en passende modvægt og ligesom afbalanceret mandens tilbøjelighed til grubleri og selvbetragtning. Dette bekræftes, mener jeg, af ægteparrets børn. De synes alle at have set paa verden og det menneskelige liv med friskere øjne end faderen.

Og medens »Søren-slægten« var udprægede hjemmemennesker, blev i den stand og stilling, som de var født i, saa har Susanne og Hans Jørgensens børn og efterslægt spredt sig vidt omkring i landet og træffes i de mest forskelligartede Stillinger. Skulde dette, denne nybyggervillie, denne evne til ligesom at tage nyt land op til dyrkning, hænge sammen med det fremmede blod, der blev ført ind i slægten fra de to unge piger, Karen Andersdatter og Susanne Friderichsdatter?

Fremmede var de, og meget vides der ikke om dem. Et kan vi slutte os til; det var ikke penge og familieforbindelser, der førte dem ind i de ny stillinger. Det har været andre personlige egenskaber, der har været den drivende kraft. Af Hans Jørgensens og Susannes børn har den ældste søn allerede været omtalt i det foregaaende — Jørgen Hansen, den Baaring gaardmand, der var gift med Karen Sørens datter, er altsaa kendt.

Hans yngre broder, Peder Hansen, var gift 2 gange, med Ane Margrethe Jørgensdatter af Fyllested og Maren Pedersdatter af Skovsgaarde.

I disse to ægteskaber var der 8 børn:

Claus Pedersen,
 Hans Jørgen Pedersen,
 Frederik Pedersen,
 Sanne Pedersen,
 Peder Pedersen,
 Julius Pedersen,
 Niels Pedersen og
 Margrethe Pedersen.

Alle disse og deres børn omtales ret udførligt i M. Skovbo's bog: »Fynske bondeslægter«. Den ældste af dem, Claus Pedersen, er ogsaa omtalt her som Karen Nielsdatters mand.

Men lad mig lige nævne, at en af Frederik Pedersens sønner er forfatteren Martin Skovbo; Sanne var vel nok den, der mest mindede om farfaderen. Et af hendes børn var nu afdøde grosserer N. P. Knudsen, Odense. Peder Pedersen, der senere i mange aar var husejer paa Blanke mark, var min gode ven og hjælper i mine unge aar. Han var en udmærket fortæller. Jeg kender faa, der som han kunde fortælle en lille historie eller anekdote, og ingen, der kunde le saa hjerteligt af sligt, som han af sine egne.

Tilmed raadede han over et originalt billedsprog. Hans lignelser kunde være overraskende og fantastiske; men ogsaa fulde af humor.

En gang kom jeg en sommerdag ud til Peder Pedersen; hans køer stod tøjrede paa hans lille græsmark, hvor græsset var afgravidt helt til jorden og gult og afsvedent af den stærke solvarme.

»Hvad skal de køer dog leve af?« var mit forundrede spørgsmaal. »Ja, de maa jo vende stenene og slikke dem paa den anden side,« lød svaret omgaaende. Men for at svare saaledes, maa man eje baade lune og fantasi og være i besiddelse af en vis evne til at blande dem i det rigtige forhold.

Peder Pedersen var gift 2 gange og havde 4 børn: Kristian, Peder Claudius, Maren Kirstine og Maren Pedersen. De to første virker i indre missions tjeneste, Stine er gift med pastor Thorsen. Han er en af de faa, der uden teologisk embedseksamen er ordineret som præst i den danske folkekirke. Maren er gift med gaardejer Albert Jeppesen, Aulby mark.

Peder Pedersen har meddelt mig, hvad der af tiende, landgilde og hoveri hvilede paa hans fødegaard i Fyllested. Det nævnes her sammen med den forholdsvis ringe penge-sum, hvormed de dengang kunde have frikøbt sig for alle disse byrder og faaet selvejendomsret over gaarden, til hvilken der hørte 70 td. land. Jeg mener, at disse to ting,

set sammen, illustrerer tidens pengeknaphed. Hovarbejdet blev først afløst for denne gaard ca. 1850. Forinden udgjorde det:

- 4 tdr. land at pløje, saa, høste og køre ind.
- 1 dags høslet med 3 mand og indavling af dette.
- 2 dages gødningskørsel med 2 vogne daglig og 3 mand.
- 7 kornægter til Bogense eller Middelfart a 3 tdr. rug eller 4 tdr. byg.
- 1 smørægt til Bogense.
- 3 dages humleplukning med 1 mand og stængning af samme 1 dag med 1 mand.

Tiende af gaarden: hvert tiende neg.

Landgilde: 4 tdr. byg, 3 tdr. havre, 7 Rgd. og 2 gæs.

Foruden dette, der ydedes til Kærsgaard, tog sognepræsten, pastor Brown i Brænderup, hørtiende af gaardene i sognet. Peder Hansens gaard ydede 2 limer heglet hør a 20 braadder. Til hans eftermand, pastor Dall, lod Peder Hansens enke sin pige gaa med hørtiende. Pigen kommer ind i køkkenet og siger: her er hørtiende fra Peder Hansens enke. Præsten blev tilkaldt, men han kunde ikke finde nogen hjemmel i sine papirer for, at der tilkom ham hørtiende og vilde derfor ikke modtage den. Dermed bortfaldt denne tiende. Omkring ved 1830 ejedes Kærsgaard af en hr. Petersen, han havde købt den for ca. 130.000 Rd. Efter Peder Hansens død den 11. September 1835 blev hans gaard af denne mand tilbudt enken til købs som fri selvejendom for 1000 Rd. Peder Hansen blev kun 53 aar og maatte gennemgaa svære lidelser, inden han døde. Aarsagen til dette var nok en slags blodforgiftning, foraarsaget af et stik i næsen af en myg eller lignende. Forøvrigt var han vistnok, ligesom broderen i Baaring, en vel oplyst og begavet mand. Han var sognefoged og kirkeværge for Brænderup kirke. I egenkab af kirkeværge er han ca. 60 aar efter sin død bleven omtalt i en noget nedsættende kronik i »Nationaltidende«, forfattet af daværende præst i Brænderup, hr. pastor Hertel.

Denne omtale af Peder Hansen som kirkeværge er dog sikkert opbygget paa overleverede fantasier. Den ældste af Hans Jørgensens og Susannes døtre var Karen Hansdatter.

Hun var kun 7 aar, da hendes moder døde; 4 aar efter mistede hun ogsaa faderen. Muligvis har hun endnu nogle aar opholdt sig i barndomshjemmet; men saa gik gaarden over paa fremmede hænder, og børnene blev spredt til forskel-

Karen Hansdatter i Odense.

lige sider. Noget taler for, at Karen Hansdatter er kommen til Odense. I alle tilfælde bliver hun længere frem i tiden gift med gartner Hans Chr. Hansen, Vindegade, Odense. Til hans gartneri hørte de store grunde, hvorpaa nu latinskolen og provinsarkivet ligger.

I ægteskabet var der 7 børn:

Hans Chr. Hansen, stiftsfuldmægtig i Odense.

Frederik Hansen, var købmand og fabrikant.

Henrik Hansen, var gartner paa Harridslevgaard.

Karl Hansen, var forpagter paa Løgismose.

Sander Hansen, var gartner.

Elfrida Hansdatter, der døde som ung.

Kirstine Hansdatter blev gift med Jacob Brygger Andkær, snedkermester paa Gyldensten.

Af disse børn lever der slægtninge af Henrik Hansen, og fra Kirstine Hansdatter nedstammer der en talrig Andkærslægt. En af deres sønner var forpagter Andkær, Harritslevgaard, og en datter var gift med godsinspektør Kornerup Bang paa Gyldensten.

Karen Hansdatter er, saa langt mit minde rækker, altid bleven omtalt som: »gamle moster i Odense.«

Hun maa have opnaaet den høje alder af 85 aar og overlevede sin mand i mange aar. Men selv op mod denne høje alder aflagde hun hver sommer et længere besøg hos sine slægtninge i Asperup og Rorslev sogne og glædede sig over sommerens sol og blomsterflor.

Den næstældste datter var Ane Katrine Hansdatter, der blev født 1788. Om hendes ungdomsaar ved jeg meget lidt. Da hun var ca. 10 aar gammel er barndomshjemmet blevet opløst. Hun er saa kommen ud blandt fremmede; det ligger dog nær at antage, at en eller anden af de 7 Risumbrødre har taget sig af hende. De var jo hendes farbrødre, og flere af dem var i gode stillinger. Men derfor kan hendes ungdomstid senere hen have været besværlig og stormende nok.

32 aar gammel fødte hun uden for ægteskab en datter. Barnet blev født i Vejle købstad og fik navnet Sanne Christensen. Nogle faa aar senere træffer vi Ane Katrine i Bogense. Hun er nu bleven gift med toldbetjent Knud Andersen der i byen, han var enkemand. De fik to sønner, hvoraf den ene døde i en ung alder. Den anden hed Adolph Andersen og blev senere mægler og dampskibsreder i Randers.

Sanne Christensen blev opdraget hos moderen i Bogense, hendes konfirmation er 1834 noteret i Bogense kirkebog. I 1837 har hun midlertidigt ophold i Kolshauge præstegaard og er daabsvidne i Bogense kirke.

Senere bliver hun gift med slotsforvalter, kammerraad Mads Jensen i Odense. De havde 2 børn sammen: Anna Frederikke Jørgine og Jutta Anna Jensen. De blev gift henholdsvis med civilingeniør Gredsted og fabrikant Stenberg. Slotsforvalteren døde 1866, og 9 aar senere døde hans hustru. Jeg har ingen personlig erindring om Sanne Christensen; men de lidt ældre af min generation, som har kendt hende og kommet i hendes hjem, omtaler hende med varme og taknemmelighed.

Der er nogle mennesker, der har en mærkelig evne til at sprede lys og solskin over deres omgivelser.

Ane Katrine og toldbetjent Knud Andersen i Bogense.

Deres son, Mægler Adolph Andersen i Randers.

Ane Katrines datter Sanne og hendes mand, Slotsforvalter Mads Jensen i Odense.

De tager deres venner ved haanden og fører dem fra hverdagens skygger ind i søndagens solskin.

Et saadant søndagsbarn synes hun at have været.

Hendes Halvbroder, Adolph Andersen, var gift 3 gange. I disse ægteskaber var der 4 børn.

En datter, Christiane, blev gift med grosserer Niels Severin Jacobsen i Aarhus. En søn, Adolph, var mægler i Randers.

En datter blev gift med arkitekt Tage Christian de Fine Olivarius.

Den yngste datter, Thora, blev gift med premierløjtnant Marius Edvard Winge — senere oberst og kammernerre.

En søn af dem er nuværende overlæge Knud Adolph Winge ved Københavns tuberkulosestation.

Det var i 1866, Adolph Andersen stiftede sit dampskibsselskab; det blev i aarenes løb et stort foretagende. Efter hans død den 7. Marts 1898 overgik det til »Det forenede dampskibsselskab«.

Et enkelt ord kan ofte sige meget, ved det tonefald og den maade, hvori det fremføres.

Naar Adolph Andersen sædvanlig blandt sine fynske jævnaldrende slægtninge kun blev nævnt som »Mægleren«, saa skulde jeg se meget forkert, hvis denne omtaleform ikke var et udtryk for respekt og anerkendelse af ham som en personlighed, der gik sine egne veje og tog nyt land ind for slægten.

Der var jo et stort spring fra de smaaborgerlige forhold i det lille uskyldige Bogense til stor rederivirksomhed i Randers.

Naturligvis var denne omplantning til ny og store forhold en belastningsprøve i hans forhold til gamle venner og slægtninge.

Men gennem aarene vedblev der at bestaa et samhørighedsforhold imellem dem, og endnu i sommeren 1880 gæstede han sine fynske venner.

Mette Marie Hansdatter, min farmor, var den yngste af Hans Jørgensens og Susannes børn. Hun blev født 1792, og moderen døde umiddelbart efter hendes fødsel.

Det ligger nærmest at antage, at hun er bleven i hjemmet hos faderen, de 4 aar han endnu levede. Saaledes som vi har lært Hans Jørgensen at kende — som den ængsteilige mand med den »ømfindtlige« samvittighed — kan det næppe tænkes, at han har kunnet undvære den lille moderløse pige, selv om hendes pleje og pasning har voldt ham stor besvær.

Han har formodentlig ogsaa før sin død ordnet, hvor hendes fremtidige hjem skulde være.

Jeg antager, at hun straks efter faderens død er kommen op til farbroderen i Baaring, Anders Jørgensen, gift med Karen Sørensdatte. Senere bliver, som fortalt, hendes ældste broder mand i gaarden; men hun vedbliver nok at være der indtil sit giftermaal i 1822.

Skønt hun altsaa var den yngste af de tre søstre, der saa tidligt mistede baade mor og far, saa er hun vel nok den af dem, der fik de roligste og blideste barndoms- og ungdomsaar.

Hun gik deroppe i Baaring mellem slægt og venner — omgivet af vide og kønne udsigter over skov og strand, og flere af de foran omtalte har nok haft et venligt blik og ord til den forældreløse, der senere knyttedes endnu stærkere til denne kreds.

Kærbyfamilien.

JA, den har sit hjemsted i Kærby, der er en lille landsby i Asperup sogn. Byen ligger i sognets sydøstlige side og omslutes forøvrigt af Indsløv og Brenderup sogne.

En gammel overlevering om oprindelsen til Kærby gaar ud paa, at den første begyndelse til byen var 3 fiskerhytter, der laa nede ved Kærby enge, hvor nu Paveaaen har sit løb. Dette gamle dengang sejlbare vandløb har saa de Kærby fiskere befaret med deres baade ud til Baaring vig. I dansk folkemindesamling findes en meddelelse fra gaardejer Anders Jørgensen i Baaring til Svend Grundtvig gaaende ud paa, at der engang skal være fundet og udgravet en fiskerbaad ved Kærby.

Helt ude ved Baaring vig laa det gamle, historiske Vardbjerg, der omtales i kong Valdemars jordebog — »Vardburgh«, som det kaldes der, laa paa den rigtige plads i disse gamle og urolige tider, fordi det beherskede de to sejlbare vandløb, der derude fra førte ind i det frugtbare Vends herred. Selvfølgelig er det et sagn, at Kærby's begyndelse skulde være 3 fiskerhytter, derimod kan det vel være rimeligt nok, at de første indbyggere har været baade fiskere og jordbrugere. Byen er vel nok opstaaet som en lille aflægger, en lille udvandrer by fra en af de gamle, store oldtidsbyer i herredet. Det ligger nærmest at tænke paa det ældgamle Indslev eller maaske endnu ældre Baaring.

Nu laa Kærby altsaa i disse ældgamle tider som den østligste forpost af de vestfynske oldtidsbyer, grænsende op til den milebrede ubebyggede skovstrækning, der adskilte Vends herred fra Slettens oldtidsbebyggelse.

Ja, saaledes kan det tænkes, forudsat at Kærby var opstaaet saa tidligt. Hvem ved det?

Nogen aarsunge er den lille by ikke. Den nævnes langt tilbage i tiden, og dens bylov er en af de ældste her i landet.

Den blev tinglæst første gang ved Vends herreds ting den 21. Juni 1580.

Udvidet og atter tinglæst den 14. April 1628.

»Anno 1704, Andenpaaskedag, da vare de Kærby lavs mænd forsamlede«, og da føjede de yderligere 30 forbud og bestemmelser til loven.

Endelig fik den atter en lille udvidelse den 27. Februar 1813.

Kærby bylov af 1580 og dens første to tillæg er underskrevne af de daværende bymænd i Kærby samt af Kærbyholms og Kørups mænd; det har sin naturlige forklaring deri, at loven i udstrakt grad handlede om Kærby enge og udmarker, hvor de har haft fælles interesser. Det sidste tillæg er kun underskrevet af de daværende Kærby mænd; men det omhandler ogsaa udelukkende spørgsmaal og sager, som berører selve Kærby by.

Gerne vilde jeg have gengivet den gamle bylov her, den er en rig kilde til forstaaelse af de forhold og vilkaar, hvor-

under de gamle lavsbønder levede i jordfællesskabets tider. Ja, og til deres menneskelige følelser og syn paa livet. Men jeg maa nøjes med at henvise til: »Danske vider og vedtægter« af Poul Bjerger og Søgaard. Der findes den optrykt efter en afskrift, som friskolelærer Lars Frederiksen i Baaring i sin Tid tog af den. Men jeg vilde gerne sige et par ord om den taget som helhed — skønt det maaske nok har sine vanskeligheder, naar enkelthederne, lovens bud og forskrifter, ikke kan forudsættes værende kendt af læserne.

I indledningen til byloven af 1580 hedder det:

»Naade og fred af Gud vor fader ved vor herre Jesum Christum, vor frelser, være med os alle gildbrødre og gildsøstre udi Kierby gildislauf. Meden paa det, alle gildbrødre och gildsøstre: Gud maa ske louf och ære, och vi kunne verre allesammen endrægtige och overens i alle gildeslauf, hvørig og anden tøndetroik, da hafer vi ladet udskrifve denne efterskrifne byeloug os alle gildbrødre och gildsøstre til hielp och trøst, og at vorc gilder kunde desydermere blifve ved sin magt, og holde vide og vedtægt med hverandre indbyrdis.«

Her siges det, at deres bylov er skreven for at være dem til hjælp og trøst, og for at deres gilde eller forening maa blive ved sin magt.

Det er netop de rette ord til at betegne formaalet med bylov og bystævne, og samtidig er det klarlagt, hvad de gamle bønder trængte til.

Hjælpe og trøste! Kan der tænkes bedre eller kønnere formaal?

Og de gamle fortrykte bønder kunde saa vist ofte nok trønge til hjælp og trøst.

Enkeltvis var de saa at sige magtesløse over for herremandsvældet; skulde de hævde deres rettigheder, maatte de nødvendigvis staa ubrydeligt sammen, og det var med den rette forstaaelse heraf, at de udskrev deres bylov, for at deres »gilde« maatte blive ved sin magt. Der er her lovfæstet reglerne for det selskabelige liv, lavsgilderne, for det daglige arbejde i sæd og høst, for hjælp mod brandskade og tyveri. Ja, det kan næsten siges for alt i livet fra vuggen til graven.

Der gives faste regler for bylavets embedsmænd, oldermanden og hans medhjælper, stolsbroderen. Der siges klart

og tydeligt, hvorledes de skal lede og føre forhandlingerne og gilderne, og hvad gildesbrødrene har at iagttage over for dem.

Der er stævne hver søndag Kl. 10, og forøvrigt naar oldermanden indvarsler til det aftenen før. Det fastslaas, at de, der indtræder i gildet, skal give 2 tønder øl i »igang« og mad til eller 3 td. øl, om de ikke giver mad. Dette er ganske vist en ret drøj »igang«, og nægtes kan det ikke, at der blev drukket store mængder øl og brændevin ved bylavenes sammenkomster. Saa meget at Kristian den 4de, der vel ellers ikke al tid selv spyttede i kruset, udgav befaling om, at bøder i følge byloven skulde omsættes i penge og disse anvendes til byens bedste.

Saa vel i den ældre som i den yngre del af Kærby bylov advares der mod at føre naboer til tingsrettergang, de bør »dele«, d. v. s. lade sig dømme efter byloven.

Dette er i fuld overensstemmelse med Kristian den 5tes danske lov, der anerkender de stedlige bylove og bystævnet som domsmyndighed i de spørgsmaal, som byloven omhandler. I det den siger:

»Hvad bøder og straf, som almuen lægger paa i nogen by eller torp, om hegnet og gierde og grøft og led sær hiord og anden byens nytte og tarv, det maa ey en nabo eller to kuldkaste, men skulle alle holde vedtægt.

Hvo derimod gjør, og den ey vil holde, da maa man hannem pante for hans ulydighed, og ey bryde dermed enten vold, hærværk eller lignende.«

Et er lovens ord og bud, noget andet er, hvorledes den virker og føres ud i livet.

Efter denne lille oversigt over Kærby gamle bylov, dens formaal og bestemmelser, var det vist meget ønskeligt, om der kunde fortælles lidt om det rituelle ved dens virken i gamle tider, om den form og maade, hvorpaa den førtes ud i livet.

Her mangler imidlertid optegnelser fra selve Kærby bylav. Naar der alligevel voves et lille forsøg i denne retning, saa er det ud fra den betragtning, at forholdene i Kærby rimeligvis har ligget nær op af, hvad der kendes fra andre midtfynske bylav.

Det efterfølgende støtter sig i alt væsentlig til Rasmus Hansens fortrinlige bog: »Gamle minder«.

De forskellige sager i bylavet blev ofte afgjort i et »læg«. Dette bestod i, at 4 eller 6 mænd gik afsides og enedes om spørgsmaalet. Var et »læg« bleven enig, skulde bymændene nøjes med afgørelsen, medmindre de allesammen kunde enes om at forkaste den.

Saa kunde sagen henvises til et nyt »læg«.

Det var oldermandens sag at kræve »læg« nedsat; men de andre bymænd kunde henstille til ham at gøre det.

Oldermanden udnævnte »lægene«, han gik aldrig selv med; men derimod var stolsbroderen altid nærværende i »lægene«, men kun som tilhører.

Forhandlingerne paa »læget« var hemmelige og maatte ikke røbes. Det var stolsbroderen, der efter endt forhandling fremsagde for det samlede bylav den ordning, »læget« var bleven enig om.

Bestemmelserne Nr. 17, 18 og 19 i Kærby bylov omhandler det, der her kaldes »læg«.

Stolsbroderen var altid oldermand næste aar, og naar der gerne ved Fastelavn skulde skiftes, tog han ordet og sagde:

Vi faar nu som gode bymænd synge vor oldermand fra den dont, han har haft sidste aar.

Derpaa tog de deres salmebøger frem og sang:

Uden herren opholder vor hus og gaard
og giver os, hvad der er inde
og sender os sin velsignelse hvert aar
da er vor flid forgæves.

KÆRBY gamle bylov gik til grunde ved en ildebrand der i byen i aaret 1900. Den opbevarede da i et gammelt egetræs skrin uden laag. Det indeholdt ogsaa en del gamle mulktregnskaber fra bylavet samt nogle gamle mønter. Det var mulktpenge, der var bleven til rest, da den gamle lavsorden mistede sin livskraft.

De gamle bystævne stene, der stod paa en trekant midt i Kærby, blev fjernede omkring ved 1855.

Dermed ophørte dog ikke bylavets sammenkomster, men det regelmæssige søndagsstævne var nu endeligt afskaffet. Nu holdtes alle lavssammenkomsterne hos den fungerende oldermand.

Den sidste reglementerede »igang« i lavet, saaledes som den 300-aarige bylov foreskrev det, blev givet i 1860. Kærby hører til de mindre landsbyer. Ved de forskellige matrikuleringer har der været c. 40 td. hartkorn til byen.

1624 har den 10 gaarde. 1791, da der bliver udskiftet 10 gaarde og et hus med c. 7 skp. hartkorn, og i 1813 har den ogsaa 10 gaarde.

Store forandringer er der altsaa ikke sket gennem aarene paa dette omraade.

Der var tidligt forholdsvis mange selvejere i byen. I 1791 var der 7 selvejere og kun 4 fæstere.

Maaske kan dette tyde paa, at de har siddet lunt inden døre; selv om den gamle byremse skoser dem og siger: »I Kærby kan de ikke laane stodder hus.«

Kærby laa lunt skærmet i disse gamle tider. Mod nord og vest var der høje bakker og skove, og inde i byen rundt om stævnepladsen laa de gamle gaarde i æblegaard og humlehave.

I en af disse gaarde boede der 1710 en fæster, som hed Niels Hansen. Der vides intet om ham; men han er forgænger i gaarden til Niels Laursen, der er min oldefars bedstefader. Den gaard, han havde i fæste, var Nr. 5 og i ma-

triklen af 1688 ansat til 4—6—0—1 hartkorn. Nu er gaardens matr. Nr. 9 a, og 1844 blev dens hartkorn ansat til 6—1—1—1 $\frac{1}{4}$.

1664 boede der en Knud Hansen paa gaarden, hvis ejer var Casper Roluff i København. Knud H. var ogsaa fæster af gaarden i 1688; men nu ejedes den af Lene Pedersdatters arvinger; hun var enke efter præsten hr. Hans Jacobsen til Klinte og Grindløse. Men i 1704 er Knud Hansen ikke fæster i Kærby, og ovennævnte Niels Laursen bliver det først ca. 1720. I dette mellemrum er det altsaa, at Niels Hansen er fæster af gaarden. Om der har været slægtsforbindelse mellem ham og Niels Laursen kan ikke afgøres. Men det synes rimeligt og sandsynligt.

1710 hører gaarden under »Harritslevgaard« og bliver pantsat af dennes ejer, forannævnte Hans Lassen, til Peder Hovenbech. Den hører nu under denne gaard til 1727; da sælger Philip Johan v. Hagedorn den til præsten hr. Anders Lauridsen Hvid til Brenderup og Ore. Denne skøder den 1738 til sin svigersøn, Vilhelm Frederik Farenhorst, der da var forpagter paa Gyldensten. Men 1745 køber hr. Anders atter gaarden af sin svigersøn og beholder den til han 1760 sælger den til sin søn, commerceraad Laurits Hvid, Jungetgaard i Salling. Denne overdrager den ved skøde af 28. September 1761 til Laurs Nielsen, der var søn af foran nævnte Niels Laursen.

Det var altsaa 4 gange, præsten i Brenderup omsætter denne enkelte fæstegaard. Hr. Anders Hvid har øjensynligt kunnet overkomme mere end sin præstegerning. Det var forøvrigt hans Datter, der 1732 blev henrettet paa Odense hed som medvider i sin mands drab. Hun hed Ane Helene Hvid og var gift med hr. Hornemann, sognepræst i Kerteminde.

Vedel Simonsen fortæller tillige, at hr. Anders Hvid havde en søn i Jylland, der spillede en herregaard bort, som var sine 30.000 rgd. værd, og da han kom hjem, og faderen sagde til ham: »Du har baaret dig net ad, min søn,« svarede han ganske ligegyldig: »Aah, bagatel, papa.« Jeg véd ikke, om denne søn er den forannævnte commerceraad.

Jeg har nævnt alle disse handeler med fæstegaarden i

Kærby, fordi det giver et lille, men sikkert tro billede af fæstebøndernes vilkaar omkring aar 1700. Som vistnok aldrig før vandrede just i disse aar deres hjem fra haand til haand, fra det ene herskab over til det andet. Snart solgtes de, snart pantsattes de, men enten det var det ene eller det andet, for fæstebonden kunde det ikke være et gode. I mange Tilfælde betød det nok, at skruen blev drejet en omgang og trykket haardere.

Det er nævnt, at Niels Laursen var fæster af denne gaard 1722. Hans kone hed Maren Nielsdatter, og Asperup sogns kirkebog viser, at de fik en søn hjemmedøbt Langfredag 1722. Hans Navn var Laurs Nielsen, og det er min tipoldefar. Han blev fremstillet i kirken 2den Søndag efter Paasken. »Fostermoderen bar barnet. Til faddere: Anders Ibsen, gaardmand i Kørup, Indslev sogn, Søren Rasmussen i Kærby, Anders Ibsens kone, Ivar Nielsen og Gotfred Jørgensens kone i Kærby.

Den 14. Februar 1724 fik de ogsaa en søn døbt, han fik navnet Peder Nielsen. Jens Nielsens kone bar barnet. Faddere vare: Jens Nielsen, Lars Jensen i Kærby.

Jeg har ikke fundet oplysninger om flere børn.

Formodentlig har Niels Laursen og Maren Nielsdatter ikke haft flere børn end disse to sønner.

Niels Laursen var gaardfæster i mange aar, fra ca. 1720 til 1760, og i disse aar havde han mange gange set sin fæstegaard blive overdraget til et nyt herskab — rimeligvis til liden glæde for ham.

Det har nok været en glædes- og mærkedag for gamle Niels Laursen, da hans ældste søn køber gaarden og bliver selvejer den 28. September 1761.

Han levede endnu 3 aar og døde 1764.

I 1928 var der en udsending fra Nationalmuseet, der gæstede den gamle Gaard i Kærby, for at se og opmaale en gammel sulelade.

Vedkommende mente, at denne længe var 200 aar gammel, den skulde saa være opført af Niels Laursen, og det ene slægtled efter det andet har arbejdet og virket i den gamle lade, indtil gaarden kom paa fremmede hænder. Personlig

er jeg nu mest tilbøjelig til den antagelse, at laden først er opført efter 1761 af Niels Laursens søn,gaardens første selvejer. Det er en gammel overlevering, at en del af de mægtige store grundsten stammer fra røverstuen paa Baaring mark og blev hentet der af Laurs Nielsen. Han var gift to gange. Det fortæller folketællingslisten af 1787 os, idet den nævner gaardens daværende beboere. De vare:

1. Niels Laursen, mand, 21 aar. Ugift. Gaardbeboer og bonde.
2. Laurs Nielsen, mandens fader, 67 aar. Gift 2den gang. Nyder ophold i gaarden.
3. Karen Jensdatter, dennes kone, gift 1ste gang. Nyder ophold i gaarden.
4. |
5. | Tjenestefolk.
6. |

Det ses heraf, at Laurs Nielsen, da han var 67 aar gammel, allerede havde overdraget gaarden til sin da ugifte søn og sammen med sin anden hustru, Karen Jensdatter, nyder ophold i gaarden. I Ægteskabet mellem Laurs Nielsen og Karen Jensdatter var der 5 børn:

Birthe, døbt 21. November 1756 i Vejlbj Kirke.

Maren, døbt 28. Oktober 1759 i Vejlbj Kirke.

Hans, døbt 3die Søndag efter Trin. 1761 i Asperup Kirke.

Dorthe Margrethe, hjemmedøbt den 5. Oktober 1763, frst.

19. Søndag efter Trint.

Niels, døbt Fastelavnssøndag 1767.

Af disse børn dør de to som smaa. 1. Søndag efter Trinitatis 1762 bliver det ene begravet paa Asperup kirkegaard, og 2den Søndag i Advent 1766 det andet. Jeg antager, det er Hans og Dorthe Margrethe. Birthe hører vi heller ikke mere om. Det er kun Maren Laursdatter og Niels Laursen, vi mødes med længere frem i tiden. Maren Laursdatter blev som purung pige gift med selvejerbonden Rasmus Jørgensen af Eiby. De fik to børn sammen, Maren 1779 og Anna Cathrine, døbt 2den Pinsedag 1782. Maren Laursdatter døde i en ung alder. Hun blev begravet den 22. Maj 1787.

Der findes et arveafkald fra selvejerbonde Rasmus Jør-

gensen af Eiby til hans svigerforældre Laurs Nielsen og hustru Karen Jensdatter i Kærby paa hans hustrus Maren Laursdatters vegne.

Modtaget arv 600 Rgd.

Eiby, den 11. Juni 1777.

Tinglæst 18. Januar 1788.

Rasmus J. S. Jørgensen.

Det var dette arveafkald, der først henledte min opmærksomhed paa Maren Laursdatter. Jeg tænkte mig den gang, at hun mulig var en datter af Laurs Nielsens første ægteskab, om hvilket intet som helst var mig bekendt. Dels for Marens egen skyld, men særlig for at faa dette første afsnit af Laurs Nielsens liv oplyst, blev hun eftersøgt.

Men Maren var ikke let at finde. Hun blev forgæves søgt i kirkebøgerne for Eiby, Balslev, Asperup, Roerslev, Nørre Aaby, Indslev og Brenderup. Men alt synes at tale for, at hun findes i Vejlbys kirkebog. Her blev nemlig den 28. Oktober 1759 døbt en Maren, der var datter af gaardmand Laurs Nielsen i Røjle Taarup og Karen Jensdatter, og disse to ægtefæller havde forinden, som allerede nævnt, den 21. November 1753 faaet en anden datter, Birthe, døbt. Denne skulde saa være opkaldt efter Laurs Nielsens første hustru, Birthe Nielsdatter, til hvem han blev viet den 9. August 1754. Hun blev begravet barnløs den 15. April 1755. Den 10. August samme aar bliver han saa gift med Karen Jensdatter. Hun er døbt i Vejlbys kirke Fastelavnssøndag 1726 som datter af Jens Holbech i Røjle.

Denne mand faar i aarene efter 1710 flere børn døbt i Vejlbys kirke. Kirkebogen udviser, at han den gang var kyrasser; det vil sige, han var tjenstgørende i et af de rytterregimenter, som Kristian den 5. havde oprettet. Oprindeligt var det et nationalt rytteri af danske rytterbønder. Men nu var dette nationale grundlag forandret. Rytteriet bestod af lejede folk, danske og udlændinge, maaske flest af de sidste.

Det var folk, der solgte deres sværd og vovede deres liv for den krigsherre, der bød den højeste løn.

Deres moral og sædelighed var i almindelighed ikke uanribelig; de bar ikke uskyldighedens englevinger paa deres

ryg. »Men kærligheden er en vilje, den falder paa et løg, som paa en lilje«, og nu var denne fremmede krigsmand bleven gift med en bondepige fra Røjle. Hun hed Dorthé Nielsdatter.

Hendes forældre var Maren og Niels Jørgensen i Røjle. Formodentlig har Niels J. haft en broder, Jørgen Jørgensen, der ogsaa boede i Røjle.

Et af Dorthé og Jens Holbechs børn hed Edvart. Det navn har ingen rod i hendes slægt. Det lyder fremmedartet og tyder paa, at hendes mand har været en fremmed fugl paa disse egne.

Karen Jensdatter var vist den yngste af deres børn.

Om Jens Holbech var tjenstgørende rytter, da hun blev født, ved jeg ikke.

Mulig har han i sine ældre aar faaet en af sognets ryttergaarde i fæste.

Rigtigheden af alt dette forudsat, har Laurs Nielsen altsaa i ca. 7 aar været gaardfæster i Røjle Taarup, forinden han i 1761 flytter tilbage til Kærby og køber sin fødegaard. Der var dengang flere gaarde i Røjle Taarup, nu er der kun en. De andre er lagt ind under Billeshave, og det er ganske sikkert ogsaa tilfældet med den gaard Laurs Nielsen havde.

Nu kunde det jo været rart nok, om alt dette havde kunnet afkontrolleres gennem fæsteprotokollen for Billeshave gods, men det lader sig ikke gøre, da den kun haves fra 1762.

Der kan derfor ingen oplysning faas om, hvorledes han har afviklet sit fæsteforhold i Vejlbysogn; men ses der hen til hans senere økonomiske stilling, maa det antages, at han er vendt tilbage til Kærby som en velstaaende mand.

Hans broder, Niels Laursens anden søn, blev den 22. Juli 1754 viet til Mads Hansens enke i Kærbyholm. Hun hed Anne Nielsdatter.

De havde 4 børn sammen: Niels, Mads, Anne Marie og Maren.

Han døde i sit 59de aar og blev begravet i Indslev den 14. April 1784. I en lang Aarrække har disse to brødre altsaa boet nær hinanden — været saa at sige naboer, men jeg har in-

tet fundet, der tyder paa, at de har staaet hinanden særlig nær.

Laur's Nielsen faar 3 børn døbt, efter at han er vendt tilbage til Asperup sogn. De to gange nævnes Peder Niensens hustru i Kærbyholm som gudmoder, men Peder Nielsen selv er ikke nævnt ved nogen af daabshøjtidelighederne

Det kunde dog synes ret rimeligt, om den nærboende broder havde været fadder ved en af disse lejligheder.

Jeg vil ikke deraf drage den slutning, at de to brødre stod lidt reserveret over for hinanden, at der var en lille revne i deres broderforhold, eller at det var de fornuftige koner, der holdt sammen paa forholdet.

Men der er en anden ting, jeg maa nævne. Den ligger noget længere fremme i tiden.

I nr. 223 af »Middelfart Venstreblad« for 1921 fandtes en kronik af M. S.: »Da Laur's Nielsen af Kærby stredes med de Kærbyholm mænd«.

Jeg har tilladt mig at gengive den her, fordi det er de to brødre, der optræder som modparter.

En gammel Trætte imellem Selvejer Lars Nielsen i Kærby og de Kærbyholm Mænd.

Klage, indgivet af Lars Nielsen til Stiftsbefalingsmand Bille, Odense:

»Deres Excellence,
Høy-Velbaarne

Hr. Gehejme-Raad og Stiftsbefalings-Mand.

Naadige Herre!

Da Kierbyholm Mend, som af Indslev Mend blev udbyttet deres paa Indslev Marker beliggende Jorder, har isteden for der ved at ophæve Fælledsskabet optage de gamle Gierder, som har staaet Mands Minde imellem Kierbye, Kierbyholm og Taarup, og lagt deres fra Fælledsskabet udbyttede Jorder ind til ermeldte 3de store Byer.

Da samme nu er til u-bodelig Skade for Kierbye saavel for Græsningen i For- og Efteraaret, som for den lange og besværlige Malke-Vey som mange andre af saa vidtlyftig et Fællesskab flydende U-lejligheder, saa er det herved at jeg underdanigst vil udbede mig den Naade hos Deres Excellence, at de Kierbyholm Mend maatte tilholdes at opreyse og istandsætte det af dem optagne gamle Heign og for dem selv beholde den Jord, de fra Indslev ved Udbytning har faaet. Iøvrigt erbyder vi Kierbye Mend

os til at udbytte de Kierbyholm Mend af alle vores med dem i Fællesskab liggende Marker.

I Haab om Deres Excellences naadige Assistance herudinden for bliver jeg

Deres Excellences underdanigste ringe Tiener

Lars Nielsen,
Selv-Eyer.

Kierbye d. 6. Junii, 1774.

I den Anledning indgiver de Kærbyholm Mænd følgende Erklæring:

»Underdanigst Erklæring paa Lars Nielsen af Kierbye hans imod os indgivne Klage af 6te Junii sidstleden:

Det er langt fra at vi, som Klageren beskylder os for, have foretaget os noget stridende imod de allernaadigste Forordninger om Fællesskabets Ophævelse, men vi have derimod med store Besværligheder priist at ville efterkomme hans Mayestæts allernaadigste Villie og Hensigt med Fællesskabets Ophævelse, som de høye og gode Herrer Landvæsens-Commisariier behageligst ville erfare af medfølgende Contracter, den første af 21. Nov. 1772 og den sidste af 13. Martii 1773, hvorved tillige følger en Jorddeeling eller Mageskifte af 31. Martii forrige Aar, som med fælles Samtykke i Mindelighed er indgaaet imellem Kierbye, Taarup og Kierbyholm Byer. — Da Adskillingen af Lods-Eierne og Jordbrugerne i ermeldte Byes Marker fandt dem misfornøiede med den første Forening, blev den senere under 18de Martii forrige Aar oprettet, og i Følge sammes 9de Post blev det os Kierbyholm Mend tilladt at optage det Hegn, som Lars Nielsen paa klager, hvorved den Jord, som fra Indslev Mark var os udbyttet, Gissenbølle-Krogen kaldet, blev udlagt til vores anden Jord, imod at vi i den Sted selv afhegnede Lille-Marken, som før laa i Fælleds og er dobbelt saa meget som Gissenbølle-Krogen, ifølge samme Contracts 8de Post. — Altsaa er det paa klagede Hegns Optagelse ikke et selvraadigt og imod Forordningen stridende Foretagende af os, men skeet ifølge en lovlig Contract og Forening i (Henhold) til de udgangne allernaadigste Forordninger til Fælledsskabets Ophævelse og vore Jorders bekvemmere Drift og Brug; — endskjøndt vi maae beklage, at denne Forening endnu ikke af de Kierbye Mend og i Særdeleshed formedelst Lars Niensens Vrangvillighed, er bleven efterlevet, uagtet vi adskillige Gange mundtlig saa vel som ved skriftlig Opfordring af 7. May sidstleden har æsket og paastaet Contracten opfyldt. — Vi forhaaber der for underdanigst, at der aldeles ikke bliver reflecteret paa Lars Niensens Klage, som aabenbart er ugrundet, men at han og de øvrige Kierbye Mend bliver alvorligen tilholdt in-

den en vis forlangt Tid under Mulct at efterkomme og opfylde Contracten af 18. Martii 1773, dens Indhold i alle dens Ord og Puncter.

Kierbyeholm d. 11. Nov. 1774.

Rasmus Madsen.
Jørgen Rasmussen. Peder Nielsen.

Stiftsbefalingsmand Billes Svar.

»Endskiønt Land-Væsens-Commissairerne har været af ulige Meening om det af de 3de Selv-Eyere i Kierbyeholm nedtagne Heign ved Gissenbølle Krog, saa kand jeg dog ei finde, at Kierbyeholm Mend har foretaget sig andet end hvad der godvillig er vedtaget og grunder sig paa en oprettet tinglyst Forening under 18. Martii 1773, hvilken jeg icke kand ophæve eller tilsidesætte, men af samtlig Kierbye Laug bør efterleves og opfyldes saalenge og indtil en almindelig Separation imellem de i Fællig liggende Byer, paa nærmere Forlangende, kand vorde iværksat og fuldført, hvilket Hr. Cancellie Assessor og Herredsfoged Læsøe vilde bekiendtgøre den klagende Selv-Eyer Lars Nielsen i Kierbye og derefter tilstille Kierbyeholm Mend denne Resolution med vedfølgende Contracter til fornøden Afbetiening.

Odense d. 24. Jan. 1776.

J. H. Bille.

Der skal nu ikke afsiges nogen dom i denne »broderkrig«. Vi kan godt nøjes med at betragte sagen uden at afsige nogen kendelse. Men af de daværende Kærbymænd er det øjensynligt Laurs Nielsen, der har været den drivende kraft i denne sag, og det er jo ogsaa ham skiveskydningen gælder, da hans broder og de andre to mænd fra Kærbyholm svarer.

Laurs Nielsen har nok været en selvstændig og virksom mand, og mellem selvstændighed og selvraadighed er grøften ikke altid dyb.

Disse egenskaber er rimeligvis udviklet og styrket ved, at han blev en velhavende selvejer paa et tidligt tidspunkt og i en forholdsvis ung alder.

Saaledes synes han bevaret i mindet, som det er kommet mig for øre.

Det nævner ham ogsaa som plantningsmand. Det var ellers ikke noget, bonden gav sig meget af med dengang, først efter udskiftningen omkring 1800 vaagnede hans interesse for dette.

Men naturligvis er slige spæde minder, der er overlevede gennem en, to, tre Slægtled, saa taagede og ubestemte, at de maa behandles med en vis varsomhed.

Hvis man vilde dele mændene i to grupper — initiativets eller interessens mænd — handlingens og gerningens eller tankens og refleksionens mænd — og jeg tror, det er Skjoldborg, der i en af sine romaner har forsøgt at skildre en saadan deling, ja, saa er det mit indtryk, at Laurs Nielsen fra Kærby vilde staa fast plantet med begge ben i den første gruppe, medens jeg kunde tænke mig, at Hans Jørgensen fra Brenderup vilde findes i den anden gruppe.

Den 5. April 1796 blev Laurs Nielsen begravet, 72 aar gammel, og han skulde altsaa være født 1724. Samme kirkebog siger, imidlertid, at han er døbt Langfredag 1722, og for at gøre forvirringen fuldkommen, giver folketællingslisten ham 1720 til fødeaar.

Hans hustru overlevede ham i 14 aar. Hun blev begravet den 27. april 1810 og var da 84 aar.

Mere er der ikke at fortælle om gamle Laurs Nielsen og hans kone.

Deres eneste efterlevende arving var sønnen Niels Laurson, der havde været gift og ejer af gaarden i mange aar, før hans moder døde.

Han var gift to gange. Hans første hustru var den Maren Sørensdatter, der tilligemed sin datter Karen Nielsdatter er omtalt under »Søren slægten«; dør nævnes ogsaa deres søn, Laurs Nielsen og datteren Maren.

Laurs fortælles der om senere. Maren døde i en ung alder. Kirkebogen fortæller: »Maren Nielsdatter, ugift pige i Baaring hos gmd. Mads Hansen døde 3. November 1827, 36 aar gammel.« Det er hende, og det viser, at hun ligesom broderen, Laurs, forlod fødehjemmet i Kærby, da deres fader døde 1816. Hun er saa flyttet op til sin søster i Baaring, der jo var gift med Mads Hansen. Dette kan maaske tyde paa, at der ikke har været det mest hjertelige forhold mellem stedmoderen og de to søskende.

Deres moder var gift med Niels Laursen i 13 aar, og efter

hendes død skiftede enkemanden med sine 3 børn, saaledes som efterfølgende skifte beretter:

Skiftet efter Maren Sørensdatter.

»Den 21. November 1801 mødte amtmanden, S. T. hr. kammerherre G. Vedell ved Petersen paa Vedelsborg, i Kærby by, Asperup sogn, hos selvejergaardmand Niels Laursen, hvis hustru, Maren Sørensdatter ved døden er afgaaet, for i dag som 30te dagen efter hendes død at tage fællesboet under registrering og vurdering til paafølgende skifte og deling imellem enkemanden og hans med den afdøde sammenavlede børn. Der er 3de.

1ste søn, Laurs Nielsen, 9 aar, 2den datter, Karen Nielsdatter, 12 aar og 3die dito, Maren Nielsdatter, 6 aar.

Ved forretningen var tilstede enkemanden paa egne og sine umyndige børns vegne og som værge for disse sidste deres morfader, selvejergaardmand Søren Madsen i Baaring.

Som vitterligheds- og vurderingsmænd blev antaget sognefoged Niels Jørgensen af Asperup og gaardmand Phillip Jørgensen heraf byen, i hvis paasyn og overværelse passede som følger: Mere end det registrerede og vurderede forefandtes ikke af løsored, og enkemanden med de umyndiges værge erklærede ej at være vidende det mindste af løsored at være forbigaaet.

Det anførte beløber altsaa: 1225 rgd. 4 Mk.«

Denne vurderingssum omfatter alt i gaarden, besætning, avl, inventar og indbo.

Registreringens enkeltheder forbigaas her, da den ikke udviser noget usædvanligt. Den viser kun, at selv i et meget velstaaende bondehjem var livet dengang præget af tarvelighed og nøjsomhed.

Undtagelsesvis nævnes her gaardens besætning og vurderingen af den:

8 køer, 2 kvier	140 rgd.
1 sort hoppe	34 —
1 sort hoppe, drægtig	40 —
2 gamle mørkebrune dito	12 —
1 brun 2 aars plag	36 —
1 rød 3 aars dito	30 —
1 føl	10 —
10 faar og 1 vædder	

Derefter blev gaarden med dens tilliggende taget i øjesyn og derefter med vedkommendes samtykke vurderet til 3000 rgd.

Derefter blev fremlagt en af Anders Larsen, selvejergaardmand i Grimmerlykke, under 11. Dec. 1796 til enkemanden udstedt obligation paa 1798 rgd., hvoraf Niels Laursen tilkendegav, at de 798 rgd. er hans endnu levende moder tilhørende, og altsaa bliver boet herefter at beregne til indtægt 1200 rgd.; hvilket af debitor og blev erklæret, hvorimod tilsynsværgen intet erindrer.

Mere forsikrede enkemanden, at han ej var ejendes, og da ingen vidste mere at beregne børnene til indtægt, saa bliver deres hele indtægt 5425 rgd. 4 mk. og 12 sk., og da enkemanden erklærede, at han ej forlods begærede sin begravelse godtgjort, men at han af egen lod vilde betale dette skiftes bekostning, saa bliver det anførte at dele mellem faderen og børnene saaledes, at han faar det halve: 2712 rgd. 5 mk. og 6 sk.

Sønnen 1356 rgd. 2 mk. og 11 sk.

og hver af døtrene 678 rgd. 1 mk. og 5½ sk, er:
2712 rgd. 5 mk og 6 sk.

Om de umyndige saaledes tilskrevne mødrearv erklærede enkemanden at ville af kærlighed til sine børn complettere af sin egen lod, saaledes at sønnen faar i rede penge 1400 rgd. og hver af søstrene 1000 rgd.

Samt sønnen en seng til værdi 66 rgd., en klædekiste til værdi 12 rgd. og et chatol til 24 rgd., og ligeledes hver af søstrene en seng til 66 rgd., en klædekiste til 12 rgd. og en dragkiste til 16 rgd., hvilke sager udleveres dem, naar de behøver samme.

Den de umyndige børn tilskrevne arv og gave bliver her i gaarden indestaaende, hvorhos de i dens tilliggende, der staar for hartkorn ager og eng i 4 td. 6 sk. 3 fdk. 2 alb., gives udlæg med 1ste prioritet, hvilket udlæg skal være lige paagældende, som om derfor var udstedt panteobligation, til hvilken ende det bliver at læse inden retten, og maa herudi ingen forandring ske uden overformynderens forvidende og samtykke.

Renter af arven nyder sønnen, naar han er 18 aar, og døtrene, naar de hver for sig fylder 24 aar, ifald de ej før den tid bliver gift.

Da ingen havde videre at erindre, og enkemanden forbandt sig at betale hvad retmæssig gæld, der maatte hæfte paa boet og sørge for sine smaa børns anstændige fremhold efter stand og vilkaar, saaledes som han for Gud og øvrigheden vil forsvare samt holde skifte formaliteterne og den høje overformynder ansvarslos for hver af dette skiftes slutning suspenderes, saa blev skiftet saaledes tilendebragt i al enighed der med vedkommendes underskrift bekræftes.«

Paa den høje skifte formaltors vegne:

Petersen.

*Niels Laursen.
Niels Jørgensen.*

*Søren Madsen.
Phillip Jørgensen.*

Niels Laursens andet ægteskab.

DEN panteobligation, der omtales i skiftet, findes i Vends herreds pantebog for aarene 1784—1798, S. 561—62, og i denne »obligation læst inden retten den 16. Dec. 1796, kender jeg underskrevne Anders Larsen mig skyldig at være til velagte og selvfornemme selvejergaardmand Niels Laursen af Kærby i Asperup sogn den summa 1998 rgd.«

Der maa altsaa til 1801 være afdraget 200 rgd.

Dagen efter denne skiftesamling blev Niels Laursen atter trolovet. Asperup kirkebog siger herom: »Mandagen den 22. Nov. 1801 mødte i præstegaarden enkemand, selvejer Niels Laursen i Kærby og pigen Anna Marie Jensdatter og bekendtgjorte, at de vilde ægte hverandre og til den ende oplyses fra prædikestolen. Som forlovere havde de med sig Jens Rasmussen og Phillip Jørgensen, gaardmænd i Kærby. Skifte afholdt efter Niels L.s afdøde ægtefælle.«

Senere er der tilføjet: Disse trolovede blev ægteviede den 19. December 1801.

Niels Laursens 2den hustru var datter af selvejergaardmand Jens Rasmussen i Kærby. Hun havde en søster, der blev gift med Thomas Svendsen i Kustrup, et af deres børnebørn var amtsraadsmedlem, gaardejer Thomas Jensen i Kustrup. I Niels Laursens 2det ægteskab var der kun et barn, en pige der hed Karen Margrethe Nielsdatter, hun blev døbt Marie bebudelsesdag 1803 og konfirmeret 1817. Hendes konfirmeringskarakter var:

Kundskab temmelig god; opførsel: upaaklagelig. Af børnene i første ægteskab fik Laurs det vidnesbyrd, at han var »vel oplyst i Balles lærebog, catekismus og Birchs bibelhistorie, af godt begreb og godt nemme.« Om Maren siges der: »Vel oplyst i Luthers catekismus, Birchs historie, skrivning og regning.« Hun blev konfirmeret 1809. Fra Laurs Nielsens skoletid opbevares et skrivehefte med regneopgaver i de for-

skellige regningsarter. Mange af opgaverne er smukt og omhyggeligt nedskrevne og vidner om kaligrafisk Færdighed. Forøvrigt blev Niels. L.s børn i nogle aar undervist i en slags privatskole, og regnehæftet er just fra denne tid. Læreren var en Eske Sørensen. Han havde nærmest sit hjem paa »Gelbjerg«, og han har optegnet en del gamle folkeminder og oplevelser her fra Vends herred. Denne samling har aldrig været trykt; men i mange aar var den opbevaret paa »Gelbjerg«. Den »oplevelse«, der gengives i hans eget sprog, viser os, at han ganske sikkert har været den første friskolelærer i Asperup sogn. Niels Laursens og Jens Rasmussens »friskole« i Kærby har nok været det allerførste forsøg i denne retning i sognet.

»Da jeg fra Mikkelsdag 1802 til Maj 1806 var skolelærer for to mænds børn i Kærby, nemlig Jens Rasmussens og Niels Laursens, saa har det engang passeret, da jeg var i kost hos Jens Rasmusens: I Gaarden var et kammer, som vi i daglig tale kaldte »fasters kammer«, fordi det var bygget til mandens daarlige søster — lige meget hvad hun hed; og justement saa laa jeg i samme værelse om Natten, ti den daarlige søster laa inde i deres eget kammer, hvor der kun var en væg imellem begge værelser.

En Aften ved kyndelmisse, da jeg med flere var ved at spille kort inde i deres eget kammer, hørte vi en skrækkelig jamren inde fra »fasters kammer«. Vedkommende befalede en af pigerne eller børnene at gaa derind med et lys og se efter, hvad der var paa færde — de kommer igen og siger, at »der ingen ting var paa færde«. Noget af det mærkelige ved Niels Laursen, noget af det, der særpræger ham, er dette skoleforsøg. Om hans motiver til det ved jeg intet bestemt. Men det er vel ikke urimeligt at forudsætte, at hovedmotivet har været et ønske om at skaffe børnene en bedre undervisning og flere kundskaber, end de kunde vente at faa ved den sædvanlige skolegang. Niels Laursen, der var konfirmeret 1782, 15 aar gammel, havde selv karakteren: god kundskab.

Han blev ingen gammel mand. Den 23. Marts 1816 er hans dødsdag. Han var da 49 aar, og først aaret efter blev hans

ungste datter konfirmeret. Der blev holdt skifte efter ham, saa snart begravelsen var overstaaet. Det findes i skifteprotokol for Vends her. foli 232—234. Her meddeles et

Uddrag af skiftet efter selvejergaardmand Niels Laursen.

Skiftet afholdt i Kærby d. 5. April 1816

følger her:

Boet blev vurderet til:

20560 rgd., dets gæld anslaaes til c. 5280 rgd. Efter fradrag af gælden blev der til deling mellem enken og børnene: 14929 rgd. 54½ sk. Hvoraf altsaa børnenes lod vilde blive den sum 7464 rgd. 6¼ sk., som efter enkens tilstaaelse kompletteres til den sum 7500 rgd., der da deles mellem den afdødes børn og arvinger saaledes:

Sønnen erhoder en broderlod, 3000 rgd. n. v. og af den Mads Hansen paa sin kones, Karen Nielsdatters, vegne tilhørende part efter bemeldte mands tilstaaelse: 150 rgd., altsaa i det hele 3150 rgd.

Maren Nielsdatter erhoder en søsterlod: 1500 rgd. n. v. og af Mads Hansens arvepart: 75 rgd. n. v., altsaa i det hele 1575 rgd. nævne værdi. Karen Margrethe Nielsdatter erhoder ligeledes 1575 rgd., og Mads Hansen erhoder paa sin kones, Karen Nielsdatters, vegne som sin søsterlod: 1200 rgd. n. v., som uredes af enken for alle 4 arvingers vedkommende. Da boet saaledes tilskødes hende som ejendom, i hvis følge hun tilsvarende gælden og skiftes bekostning, samt den dem af den kongelige kasse tilfaldende ½ % af de udlagte arveparter med 34 rgd. og 3 mk. i sølv.

Den fordring, som arvingen, Laurs Nielsen, har paa boet for renter af sin mødrene arv, bortfalder i følge hans tilstaaelse, da bedsteforældrene paa anden maade ved deres godhed haver vederlagt ham samme.

Moderen lader og datteren, Karen Margrethe Niesd., tilskrive, som det hende ekstraherede barn i sin tid skal udredes: En seng med tilbehør, som her anslaaes til værdi af 130 rgd. n. v., en egedragkiste til værdi 80 rgd. n. v. og andet mere og gav desuden samme datter af sine egne midler 500 rgd. n. v., saa hendes kapital nu er 2000 rgd.

De umyndige arvingers kapitaler bliver indestaaende i den enken Ane Marie Jensdatters særboes gaard med pant og sikkerhed næst efter gælden.

Til de levende stedbørn, Laurs og Maren, som er 4500 rgd. og svares der dem renter deraf fra den tid, at de haver fyldt det 18de aar,

og det er en selvfølge,

at hun fra datum fremdeles svarer steddatteren, Maren, renter af sin i gaarden indestaaende mødrearv, 1000 rgd.

Den mindreaarige Laurs Nielsen saavel mødrene som fædrene arv betros saa for det første stedmoderen eller særbos enken med rettens forbehold i henseende til sikkerhed for mødre-arven; men med tillige renter, saalænge han er hos hende, da hans kræfter ej tillader ham betydeligt arbejde.

Mads Hansen forbeholder nærmere at afgøre med enken om udbetalingen af hans paa konens vegne tilfaldende arv, 1200 rgd., dog ej at kunne fordre samme førend til 11. Decbr. termin d. aar og iøvrigt efter $\frac{1}{2}$ aars varsel, dog at han fra næste Juni termin nyder lovlig rente deraf, indtil betaling sker.

Begge arvinger, Maren og Karen Margrethe Nielsdatter, blev desuden tilstaaet frit bryllup udaf gaarden i giftermaalstilfælde.

Dette skifte, under hvilket ingen havde videre at erindre, er saaledes sluttet og tilendbragt, og det protokollen tilførte blev tydelig vist foreløst alle vedkommende, som vedgik sammes rigtighed.

Ane Marie Jensdatter

m. f. p.

Sommer.

Laurs Nielsen.

Mads Hansen.

Niels Sørensen.

Mads Sørensen.

Jens Rasmussen:

Væрге og morfader til
Karen Margrethe.

Som laugsvæрге:

Thomas Svendsen
af Kustrup.

Som vidne og vurderingsmænd:

Mads Hansen,
Sognefoged i Asperup.

Hans Hansen,
Sognefoged i Indslev.

Det kan ikke være andet, end det vækker nogen forundring, at boet ved dette skifte vurderes til 20.560 rgd., medens det ved forrige skifte for 15 aar siden vurderedes til 5225 rgd. Formodentlig maa en del af stigningen skyldes Danmarks daværende forvirrede pengeforhold. Laurs Nielsen giver ved skiftet afkald paa et tilgodehavende i boet, »fordi hans bedsteforældre paa anden maade ved deres godhed haver vederlagt ham«. Det er gamle Laurs Nielsens velstand, der spores her.

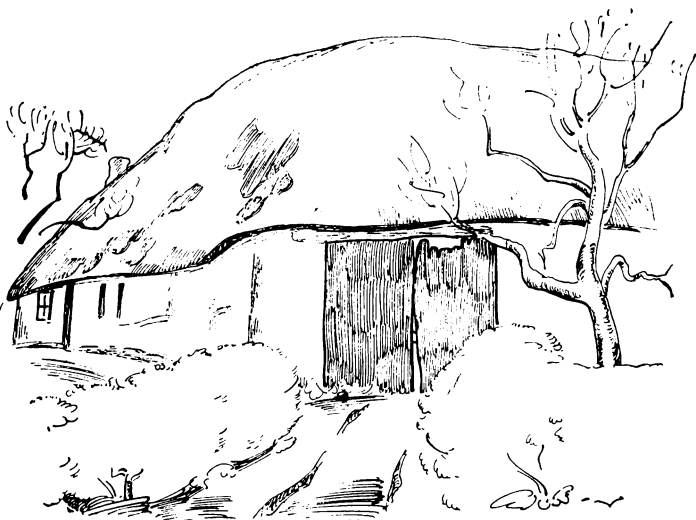
Anne Marie Jensdatter blev 3 maaneder efter mandens død viet til ungkarl Christian Pedersen af Gadstrup. Efter

dette giftermaal er det nok, at min bedstefader Laurs Nielsen flytter ud til sin morbroder i Vedelshave, hvor han opholder sig, indtil han 1822 køber gaard i Blanke.

Men nu synes det, som velstanden i gaarden gik tilbage. Der kan være flere grunde hertil. Den høje vurdering af boet ved sidste skifte medfører, at der blev tilskrevet børnene betydelige arveparter, og naar tiden kom, at pengene skulde udredes, var det nok en haardttyngende byrde.

Det har været sagt, at et paatænkt ægteskab for Christian Pedersens steddatter, Karen Margrethe Nielsdatter, maatte opsættes, da hendes medgift ikke kunde udredes. Senere blev hun, 1832, gift med Peder Hansen fra Nørre Aaby marggaard. De har muligvis boet sammen med forældrene i Kærbygaarden, men Peder Hansen faar først skøde paa ejendommen d. 28. April 1847. En søn af dem, Hans Pedersen, faar gaarden tilskødet 1860. Han var en meget passioneret jæger og en stor hundeven og kendt som saadan viden om.

Jeg vil gerne slutte denne omtale af Kærbyfamilien og gaarden med dens sulelade og dens gamle længer, der i 200 aar har været den ydre ramme om slægtens liv og været

To hundrede aar den saa, vinter følges af vaar.

vidne til dens glæder og sorger, med nogle faa bemærkninger om Karen Margrethe.

Hun var nærmest lille og spinkel, men vistnok af et livligt og energisk temperament. I sine yngre aar havde hun rødblondt haar — mulig arv efter hendes bedstefader, gamle Laurs Nielsen. Hun veg ikke tilbage for at ride hestene i marken, naar de stod ude paa græsninger, eller for at følge sit »jærn« i høstens tid. Hun var selv paa sine gamle dage en let og hurtig fodgænger. Jeg mindes hende fra mine drengenaar, naar hun kom paa besøg her i Blanke, som en lille maaske noget arbejdspræget kone, der iøvrigt talende og fortællende ikke glømte mig, men gerne havde en lille foræring til mig i sin kjolelomme.

Laurs Nielsen og Mette Marie Hansdatter.

LAURS NIELSEN kom altsaa midt i sine ungdomsaar bort fra hjemmet. Fra det lune og lukkede Kærby, der laa som et smørhul i et grødfad, kom han ud til det fri og friske Vedelshave, der laa aabent og udækket ud mod Baaring vig, og hen over den flade Bro strand kom nordøstvinden i al sin vælde ind over nybyggerbyen. Den kom med saltsmag og ram tanglugt; men først og sidst kom den med friskhed.

Vedelshave var dengang en udpræget nybyggerby. Den er en frugt af udskiftningen i Asperup sogn i 1791, og ældre er byen altsaa ikke.

Krigsraad Wedel, Holsegaard og Kærsgaard, ejede en del fæstegods i Asperup sogn, og ved udskiftningen udflyttede han 2 gaarde fra Baaring til Baaring mark. Det er ganske sikkert kærnen, hvoraf Vedelshave spirede frem. Derfor synes jeg ogsaa, det er mest rimeligt, at byen simpelthen er opkaldt efter krigsraad Wedel; saa meget mere, som udflytningen blev et stridsspørgsmaal, der vakte megen røre.

Krigsraaden stillede nemlig den fordring, at alle lodsejere

i Asperup sogn skulde være ham behjælpelig med opbyggelsen af de to gaarde. Og amtet resolverede virkelig, at hver eneste jordbruger i sognet skulde yde ham deres bistand.

De skulde forrette $1^{64}/_{315}$ spanddag og $1^{20}/_{35}$ gangdag pr. td. hartkorn til dette arbejde.

Det var jo en meget betydelig byrde, krigsraaden her fik væltet over paa sognets beboere.

Eksempelvis skal nævnes, at Laurs Nielsen, selvejer i Kærby, var ansat til en ydelse af 7 spanddage og 8 gangdage. Saavel kammerherre Adeler, Hindsgavl, som gamle provst Clausen, Asperup præstegaard, protesterede skarpt og energisk mod denne ordning, der vilde blive en tung og trykkende byrde for deres fæstere, og sognets selvejere indtog ogsaa en meget afvisende stilling.

Men amtet støttede krigsraaden, der var ingen vej uden om

Selvejerne som fæsterne maatte gaa igang med dette forholdte og paatvungne arbejde.

Det har naturligvis været en stor forandring for Laurs Nielsen at komme ud til dette nyskabte Vedelshave.

Nede i det gamle, lune Kærby var livet fra vuggen til graven vogtet og værnet af bylov og bystævne. De stod aarhundrede efter aarhundrede, de udvikledes, men kærnen i dem forblev uforandret.

De saa slægt efter slægt komme og gaa, og de bestemte endogsaa, hvorledes de skulde føres bort fra deres gamle by, naar døden kom.

Anderledes var det ude i det ny Vedelshave, der var intet til at vogte og værne. Alt var nyt.

Rimeligvis har man sagt der som i andre nybyggerbyer: »brav karl hytter sig selv«.

Men det kan vel ogsaa tænkes, at disse ny og friske forhold har udviklet og styrket Laurs Nielsen — eller Lars Nielsen — saaledes skriver han nemlig herefter sit navn — men alt fra barndommen var han svagelig, og nogen stærk og kraftig mand blev han aldrig.

Ved skifteforretningen efter hans Fader bestemmes det, at hans stedmoder skal svare ham renter af hans arve-

part, selv om han har sit ophold hos hende, »da hans kræfter ej tillader ham betydeligt arbejde«. — Asperup sogns ældste, enken Maren Larsen, der er født i Kærby 1827, har kendt Lars Nielsen og husker, at han havde en lidt haltende gang og var af middel størrelse.

Jeg ved ikke, om det har været en medfødt hofteskade eller anden lidelse, der har plaget ham. Men jeg mener at vide, at hans tilstand forværredes med aarene, saa han tilsidst maatte tilbringe den meste tid i armstolen foran dagligstuebordet. Nogen gammel mand blev han heller ikke. Han døde 27. Februar 1848.

Under omtalen af »Jørgen slægten« nævntes det, at Lars Nielsen blev gift med Mette Marie Hansdatter.

Efter at han var kommen ud til sin morbroder i Vedels-have, havde han jo rig lejlighed til at komme sammen med hende hos hans og hendes slægtninge i Baaring.

Aar gik dog efter aar. De blev først gift, da de begge var over 30 aar, og der er slet ingen grund til at antage, at der er gaaet en langvarig forlovelse forud for giftermålet. Lars Nielsen var saa velstillet og selvstændig, at en opsættelse af brylluppet af økonomiske grunde er ganske utænkelig. De synes altsaa ganske simpelt at have haft lidt svært ved at betænke sig. Men 1822 er de klar. De begynder da at se sig om efter et hjem.

I Maj maaned bliver der gentagne gange afholdt tvangsauktion over en gaard i Blanke. Den havde matrikel nr. 3, og ved udskiftningen 1782 tilhørte den krigsraad Wedel og beboedes af fæster Rasmus Laursen.

Nu var den en selvejendomsgaard.

Det var en lærer Virth, der havde købt den til sin søn. De havde sat 4000 rgd. i gaarden, men de var tabt, og nu maatte sønnen gaa fra gaarden.

Den 29. Maj 1822 blev der afholdt 3die og sidste offentlige auktion over »den gaardmand Virth tilhørende og i Elanke beliggende gaard med tilliggende jorder af hartkorn 5 td. 7 skp. 2 fdk.«.

Lars Nielsen blev højstbydende med 2040 rgd. sølv, »og derpaa skete tilslag«.

Han udbetalte straks paa auktionsstedet 2000 rgd. sedler som afdrag paa købesummen, hvorimod det øvrige udbetales i det seneste i 11. Dec. termin i dette ar.

Hjemmet i Blanke.

I denne gaard fik Mette Marie Hansd. og Lars Nielsen deres hjem, her fødtes deres børn, her virkede de livet igennem, og her lukkede de deres øjne. Endnu staar der i Blanke en lille rest af deres gamle gaard. De blev viede i Asperup kirke d. 6. Juli 1822. I ægteskabet var der 4 børn:

Niels Hansen Larsen, f. 6. Novbr. 1825,

Maren Larsen, f. 18. Maj 1823,

Sanne Larsen, f. 12. Aug. 1829,

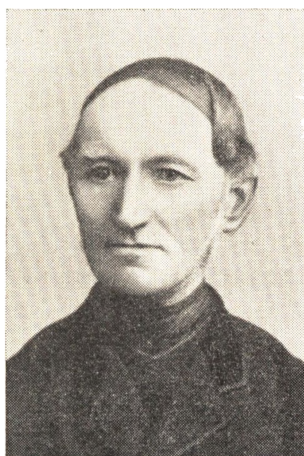
Hans Larsen, der fødtes 1832, men døde 11 aar gammel.

Allerede før Lars Nielsen købte gaarden i Blanke, havde han af sin morbroder i Baaring lykkegaard købt et fæstehus paa Baaring mark, hvoraf fæsteren skulde svare 7 rgd. 1 mk. og 8 skilling i aarlig landgilde. 1831 køber han af sin svoger Jørgen Hansen i Baaring et skovmaal i Baaring skov for 400 rgd. Arealet var ca. 2 td. land. Han fik arvefæstebrev paa denne skovparcel og skulde svare en aarlig afgift af 4 mk. sølv; ved ejerskifte skulde der ydes en »re-cognition« af 2 rgd. sølv til gaarden i Baaring.

Da Lars Nielsen købte gaarden i Blanke, var dens tilliggende areal ca. 50 td. land i en smuk, samlet lod omkring gaarden, samt en strandlod paa ca. 12 td land.

Blanke har alle dage været en lille by. Da Lars Nielsen kom dertil, var der 7 gaarde og 4 huse i byen samt sognets skole. Husene har nok væsentlig været beboede af landsby-haandværkere. Lars Nielsens gaard laa syd for landevejen imellem væverens hus og skolen. Den var omgivet af en $\frac{3}{4}$ td. land stor have. Enkelte gamle frugttræer fra denne tid fandtes der endnu for ca. 60 aar siden. 1783 var den en trelænget gaard. I Lars Nielsens tid var der vistnok

fire sammenbyggede længer af egebindingsværk. Stuehuset laa ud mod landevejen. Den store bebyggelse af gaarde og huse, som nu findes paa Blanke mark helt ud til Baaring vig, var der næppe spor af i 1822. Skulde der foretages en skønsmæssig vurdering af beboernes tal, kan der sikkert ikke regnes med mere end ca. 50 mennesker. Man havde dengang en talemaade, der sagde: at hvis man kunde komme igennem Baaring for børn og gennem Blanke for hunde, saa kunde man rejse verden rundt. Slige gamle talemaader kan ofte trods deres overdrevenhed være meget oplysende. Denne fortæller om et modsætningsforhold mellem Baaring og Blanke, den sidste placeres øjensynligt som de gamle menneskers by, der havde faa børn, men mange hunde.

Niels Hansen Larsen i Blanke.

Det var ikke overordentligt meget, der kunde fortælles om hjemmets ydre forhold, men det bliver ikke stort bedre, naar der skal fortælles om livet indenfor gaardens længer.

Om hundrede aar er alting glemt, siger det gamle ord, som ret beset rummer baade trøst og tyngde, og hundrede aar efter, at Lars Nielsen havde købt gaarden i Blanke, var der vel kun et eneste menneske, der havde kendt ham personligt og kunde fortælle lidt om ham. Det efterfølgende

er da ogsaa nærmest afblegede minder og overleveringer om ham.

Det er nævnt, at Lars Nielsen i skolen havde vist gode evner og færdigheder, og alt taler for, at de ogsaa senere er udviklede. Det, at han var forhindret i strengt legemligt arbejde, kunde vel ligefrem virke ansporende til udvikling i andre retninger. Hertil kom, at hans og hustruens liv formede sig saaledes, at de kom i nær og intim berøring med højst forskellige mennesker. En af svogrene var toldbetjent Knud Andersen i Bogense, der 1808 havde deltaget i krigen mod England og havde betalt sin deltagelse med tabet af sin ene arm. En anden svoger var gartner Hans Chr. Hansen, Vindegade i Odense. Dennes ældste ugifte søn var stiftsfuldmægtig i Odense. Den tredje svoger var gaardmand Jørgen Hansen i Baaring. Det var jo hos ham, Mette Marie havde opholdt sig før sit giftermaal. En fjerde svoger var Peder Hansen i Fyllested. Disse ganske sikkert meget forskellige mennesker har rimeligvis ofte gæstet hjemmet i Blanke, og de spørgsmaal, der da er bleven drøftede, er nok bleven betragtede og bedømte ud fra højst forskellige synsvinkler, men vel til udvikling og berigelse for deltagerne. Om det religiøse liv i hjemmet vides intet, men det maa antages, at Mette Marie Hansdatter under sit ophold i Baaring har faaet et varigt indtryk af den betydning, man der til lagde dette. Desuden var hendes fader jo Hans Jørgensen i Brenderup. Der findes en gammel bibel, som sikkert har tilhørt hende og hendes mand. Den har været meget slidt og medtaget, men er saa bleven omhyggelig restaureret og indbunden i et solidt hellædersbind. Blader man den igennem, ses ganske enkelte understregninger. Jeg tror kun de findes i Davids salmer og Salomons ordsprog. Men maaske var det just ogsaa af disse kilder, vore gamle forfædre oftest hentede trøst og styrke i modgangens tider. Af disse understregninger skal nævnes: d. 46. Davids salme, vers 1—4. »Gud er vor tillid og styrke, en hjælp i angst, som er befunden at være saare stor« osv. Samt den 92. salme, vers 13—16: »Den retfærdige skal grønnes som et palmetræ, han skal vokse som et cedertræ paa Libanon« osv. Mu-

ligvis kan vi heri finde en antydning af, hvor de har søgt at finde en ankergrund, der kunde holde i livets strid og storm.

Forøvrigt boede de lunt i Blanke saa at sige i familiens skød. Rundt omkring dem sad medlemmer af den udbredte »Søren slægt«. Lars Nielsen havde morbrødre i Baaring, Vedelshave og Roerslev. En søster, en moster og nogle kusiner var gaardmandskoner i Baaring. Men ingen steder kom de og deres børn saa hyppigt som hos Jørgen Hansen og Karen Sørensdatte i Baaring, og ingen steder følte de sig vel saa hjerteligt hjemme som der.

Men aarene gik; da de havde boet 21 aar i Blanke, døde deres yngste søn, en 11-aarig dreng. To aar efter, i 1845. døde Mette Marie Hansdatte og 3 aar senere, en maanedstid før 3 aars krigen begyndte, døde Lars Nielsen. I denne bevægede Tid sad de 3 efterlevende børn ene tilbage med gaarden, som de havde faaet retslig tilladelse til at besidde i fællesskab.

Curatorer for dem var Claus Pedersen og Anders Jørgensen fra Baaring og Jørgen Sørensen fra Roerslev, og disse mænd har naturligvis været dem til stor hjælp og støtte i denne vanskelige Tid. Først efter krigens afslutning skete der forandringer i hjemmet. Niels Hansen Larsens søstre, Maren og Sanne Larsen, bliver gift, og han overtager som eneejer gaarden. Begge søstre fik udbetalt som deres andel i gaarden hver 1500 rgd. Den 4. Oktbr. 1853 blev Maren Larsen gift med Søren Nielsen Jørgensen i Roerslev; han var ligesom sin kone født 1823, og hans fader var jo Jørgen Sørensen. Søren Nielsen og hans afdøde svigerfader var altsaa fætttere. Han ejede Roerslevgaard og var i mange aar sognefoged for Roerslev sogn. Han døde den 13. Marts 1899 og hans hustru den 23. Juli 1901. I deres ægteskab var der 5 børn:

- Bodil Marie Jørgensen, f. 19.—1.—1857, d. 21.—1.—1933.
 Laura Hansine Jørgensen, f. 28.—6.—1859, d. 26.—10.—1923.
 Jørgine Susanne Jørgensen, f. 15.—9.—1862.
 Mathea Marie Jørgensen, f. 5.—4.—1866, d. 16.—7.—1925.

Jørgen Jørgensen, f. — 1854, d. — 1861.

Bodil Marie og Mathea Jørgensen døde ugifte.

Laura var gift med sønderjyden, gaardejer Jens Martensen i Blanke. Af disse søskende lever Jørgine Jørgensen, der er ugift, men stadig ejer og administrerer Rorslevgaard.

Sanne og Rasmus Rasmussen.

Den 8. Oktbr. 1853 blev Sanne Larsen gift med gaardejer Rasmus Rasmussen, Birkende mark, som var født d. 29. Marts 1810 i Ferritslev, Rolfsted sogn. Hans fader var gmd. Rasmus Hansen. Rasmus Rasmussen var ejer af »Vøjremosegaard« og havde været gift en gang før; men dette ægteskab var barnløst. Senere solgte de »Vøjremosegaard« og købte en større ejendom, »Kragstbjerg« ved Odense. Her boede de til 1869. Gaarden blev da solgt, og familien flyttede til Odense, hvor de byggede en ejendom i Albanigade, nr. 33; her døde Rasmus Rasmussen d. 29. April 1873. Han var en aarrække sognefoged og senere landstingsmand. Hans hustru, Sanne, døde d. 5. Aug. 1880.

De havde 6 børn:

Niels Hansen Rasmussen, født 27. Septbr. 1854, død
1. Aug. 1924,

Marie Kirstine Rasmussen, f. 4. Dec. 1857, d. 11. April 1934,
Rasmus Rasmussen, f. 23. Nov. 1859,

Laura Mathea Rasmussen, f. 7. Aug. 1864,

Hans Christian Rasmussen, f. 24. Juni 1866, d. 4. Juni 1938,
Frederik Marius Rasmussen, f. 4. April 1868.

N. H. Rasmussen var cand. polyt. og gymnastikdirektør,
R. af Dbg., han blev gift med Marie Otterstrøm, datter af
pastor Otterstrøm, Tyrsted.

Marie Kirstine blev gift med købmand og repræsentant
A. P. Petersen i Odense, der døde i København den 3. Juni

Margrethe og Fred. Rasmussen.

1920. Rasmus Rasmussen blev gift med Petrine Mouritsen,
datter af gaardejer Mouritsen i Sanderum. De ejede i man-
ge aar »Sædekildegaard« ved Odense. Laura Mathea blev
gift med stadsdyrlæge P. Chr. Rasmussen i Slagelse. Han
døde 20. Oktbr. 1930. Hans Christian blev gift med Cecilie
Jørgensen, datter af gmd. Søren Jørgensen i Krummerup
sogn, og døde som gaardejer i Hølev. Frederik Marius
blev gift med Margrethe Busk, datter af Jens Busk, folke-
tingsmand, R. af Dbg. Frederik Rasmussen er grosserer og
cyklefabrikant i Odense. I 1924 opførte han hjørneejendom-
men Kongensgade 27 og Slotsgade 21 i Odense.

I dette store bygningskompleks har han nu sine forret-
ningslokaler, og dette byggeforetagende var anledning til, at
Slotsgade blev omlagt.

Den mest kendte af Sanne og Rasmus Rasmussens børn

er N. H. Rasmussen, »Sønderjydernes ven« — som han med rette er bleven kaldt.

Niels Hansen Larsen blev efter søstrenes bortrejse fra hjemmet gift med Maren Rasmussen, der var datter af gmd. Rasmus Hansen i Birkende. I dette ægteskab var der en søn: Rasmus Larsen.

Han blev gift med Ane Poulsen, datter af gaardejer Poul Andersen i Blanke. De ejede i mange aar Voldby østergaard. Ane døde i Jan. 1933. Rasm. Larsen opholdt sig nu hos en datter, Maren, der er gift og bor i Kauslunde. Maren Rasmussen døde allerede i 1855. Rasm. Larsen døde 4. April 1940. Senere blev N. H. Larsen gift 2den gang med Maren Olsen; hun var datter af gaardfæster Ole Hansen i Staurby. Hun døde d. 6. Maj 1873. Hendes mand overlevede hende i mange aar, han døde i Blanke østergaard d. 24. Jan. 1905, 79 aar gammel.

I ægteskabet var der en søn, den, der har skrevet disse blade, som enkelte slægtninge og venner maaske har taalmodighed til at gennemse.

Han blev 1894 gift med Amalia Himmelstrup, datter af lærer Kr. Himmelstrup, Roerslev, og samme aar overtog han Blanke østergaard, som var i deres eje til 1926.

Amalia og Laurids Larsen.

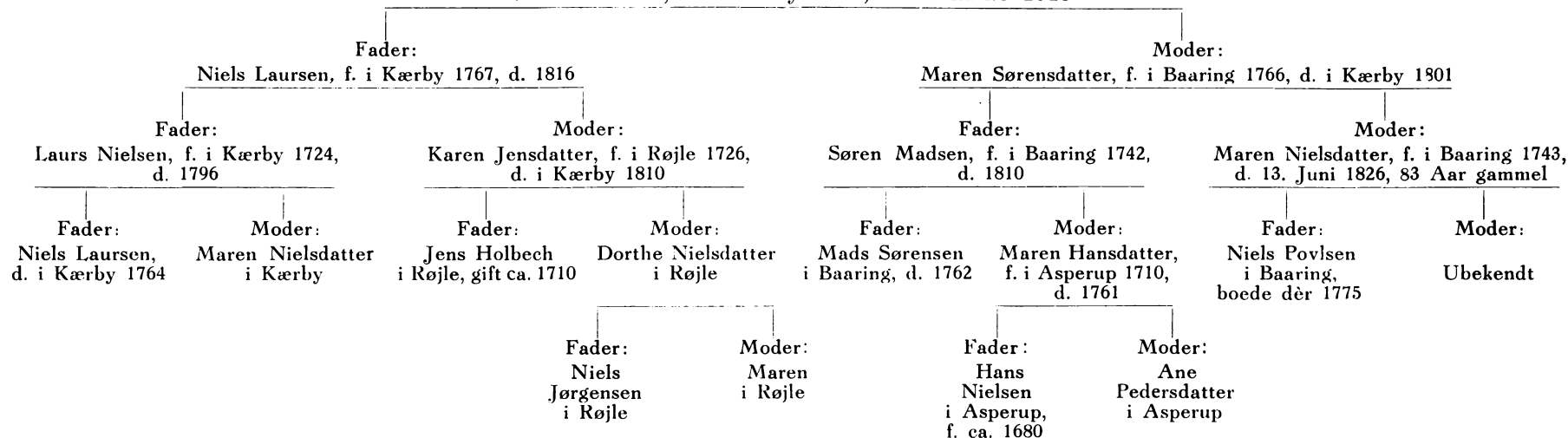
Slægtsoversigt

over

Sanne Larsen, Maren Larsen og Niels Hansen Larsen af Blanke

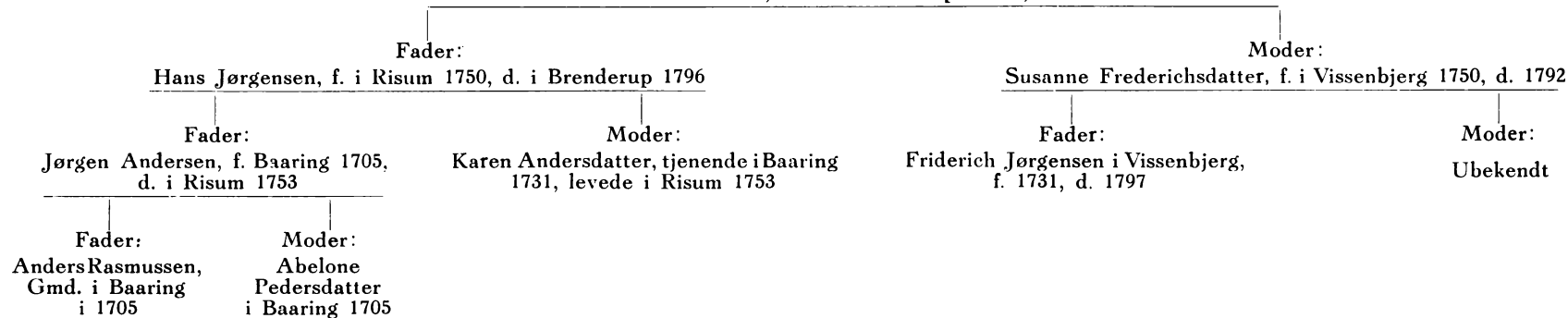
Fader:

Laurs Nielsen, f. i Kærby 1792, d. i Blanke 1848

Moder:

Mette Marie Hansdatter, f. i Brenderup 1792, d. i Blanke 1845

INDHOLD:

Slægt og Minder	Side	5
Mads Sørensen, Maren Hansdatter og deres børn	—	7
Søren Madsens og Maren Nielsdatters testamente	—	19
Karen Nielsdatter	—	22
Søren Madsens børn	—	29
Den samlede slægt	—	40
„Jørgen slægten“	—	42
Kærbyfamilien		55
Skiftet efter Maren Sørensdatter	—	70
Niels Laursens andet ægteskab	—	72
Uddrag af skiftet efter selvejergaardmand Niels Laursen...	—	74
Laurs Nielsen og Mette Marie Hansdatter	—	77
Hjemmet i Blanke	—	80
Slægtsoversigt	88—89	

